

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2012–2015**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Helena Kopecká

Nadaný žák na malotřídní škole

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Zdeněk Moucha, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES
2012–2015

BACHELOR THESIS

Helena Kopecká

Talented scholar at a small primary school

Prague 2015

Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Zdeněk Moucha, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Helena Kopecká

Poděkování

Chtěla bych poděkovat mému vedoucímu práce panu PhDr. Zdeňku Mouchovi, CSc., za odborné vedení, pomoc a cenné rady při zpracování této práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá nadanými jedinci, jejich charakteristikou, typy, identifikací, ale i mýty o nich. Stěžejní část se věnuje jejich vzdělávání a postupy při práci s nimi a také tvorbě IVP. V praktické části je vytvořen konkrétní IVP, ve kterém jsou zohledněny názory pedagogů získané v dotaznících, ale i nabyté znalosti a zkušenosti mé vlastní.

Klíčová slova

Charakteristika nadaných, identifikace nadaných, inteligence, individuální vzdělávací plán, mýty o nadaných, nadání, typy nadaných, vzdělávání nadaných

Annotation

This bachelor thesis deals with talented individuals, their characteristics, types, identifications and also with myth about them. The theoretical part of the thesis addresses education of talented individuals, work techniques with them and also with creating of the individual educational plan for them. The practical part then presents creation of an individual educational plan based on answers of pedagogues obtained through my questionnaire distributed to them and on my own experience and knowledge.

Key words

Characteristics of talented, identification of talented, intelligence, individual educational plan, myth about talented, talent, types of talented, education of talented

Obsah

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VYMEZENÍ POJMU A DEFINICE NADÁNÍ.....	11
1.1 DRUHY NADÁNÍ	11
1.2 INTELIGENCE.....	13
1.3 NADANÉ DÍTĚ.....	13
1.4 INTELEKTOVĚ NADANÉ DÍTĚ	14
2 CHARAKTERISTIKA NADANÝCH JEDINCŮ.....	15
2.1 CHARAKTERISTIKA PODLE VĚKU.....	15
2.1.1 <i>Charakteristické znaky nadaných jedinců v předškolním období.....</i>	<i>15</i>
2.1.2 <i>Charakteristika nadaného dítěte ve školním věku od 6 – 10 let.....</i>	<i>16</i>
2.2 OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ CHARAKTERISTIKY NADANÉHO JEDINCE	17
2.2.1 <i>Kognitivní charakteristiky.....</i>	<i>17</i>
2.2.2 <i>Afektivní charakteristiky.....</i>	<i>19</i>
2.2.3 <i>Psychomotorika.....</i>	<i>19</i>
3 TYPY NADANÝCH DĚTÍ VE ŠKOLE	20
4 MÝTY O NADANÝCH.....	22
5 IDENTIFIKACE NADANÝCH DĚTÍ	25
5.1 PROCES IDENTIFIKACE NADANÝCH DĚTÍ	25
5.2 METODY MĚŘENÍ SCHOPNOSTÍ	26
5.2.1 <i>Objektivní metody identifikace.....</i>	<i>26</i>
5.2.2 <i>Subjektivní metody identifikace.....</i>	<i>27</i>
6 ZÁKLADNÍ OTÁZKY VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH	29
6.1 ZÁKLADNÍ PŘÍSTUPY VE VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH.....	29
6.2 FORMY VYUČOVÁNÍ NADANÝCH DĚTÍ.....	31
6.3 NADANÝ ŽÁK V BĚŽNÉ TŘÍDĚ.....	34
7 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	36
7.1 POJEM IVP.....	36
7.2 LEGISLATIVA, IVP A MIMOŘÁDNĚ NADANÍ ŽÁCI.....	36
7.3 OBSAH IVP	37
7.3.1 <i>Z hlediska legislativy IVP mimořádně nadaného jedince obsahuje:</i>	<i>37</i>
7.3.2 <i>Z hlediska obecné pedagogiky IVP obsahuje:</i>	<i>38</i>

PRAKTICKÁ ČÁST	40
8 VÝZKUMNÉ PROBLÉMY	40
8.1 OBJASNĚNÍ POJMŮ POUŽÍVANÝCH V PRAKTICKÉ ČÁSTI	40
9 STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	43
9.1 HYPOTÉZA 1: ZKUŠENOSTI PEDAGOGŮ MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL VE VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH DĚTÍ JSOU VELMI MALÉ.....	43
9.2 HYPOTÉZA 2: MIMOŘÁDNĚ NADANÉ DÍTĚ NA 1. STUPNI ZŠ JE TŘEBA ROZVÍJET VE VŠECH OBLASTECH, NEJENOM V OBLASTI NADÁNÍ.	43
9.3 HYPOTÉZA 3: UČITELÉ ČASTO VOLÍ I NEVHODNÉ METODY, JAK PRACOVAT S MIMOŘÁDNĚ NADANÝM ŽÁKEM.....	44
9.4 HYPOTÉZA 4: UČITELÉ JSOU VZDĚLÁNI, A PROTO VĚDÍ, ŽE IVP BUDOU VYPRACOVÁVAT POUZE PRO ODBORNÍKEM DIAGNOSTIKOVANÉHO ŽÁKA S MIMOŘÁDNÝM NADÁNÍM	44
10 POPIS VÝZKUMNÉ METODY	45
10.1 VÝZKUMNÁ METODIKA	45
10.2 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	45
11 VYHODNOCENÍ EMPIRICKÝCH DAT.....	46
12 VERIFIKACE HYPOTÉZ.....	55
12.1 HYPOTÉZA 1: ZKUŠENOSTI PEDAGOGŮ MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL VE VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH DĚTÍ JSOU VELMI MALÉ.....	55
12.2 HYPOTÉZA 2: MIMOŘÁDNĚ NADANÉ DÍTĚ NA 1. STUPNI ZŠ JE TŘEBA ROZVÍJET VE VŠECH OBLASTECH, NEJENOM V OBLASTI NADÁNÍ.	55
12.3 HYPOTÉZA 3: UČITELÉ ČASTO VOLÍ I NEVHODNÉ METODY, JAK PRACOVAT S MIMOŘÁDNĚ NADANÝM ŽÁKEM.....	56
12.4 HYPOTÉZA 4: UČITELÉ JSOU VZDĚLÁNI, A PROTO VĚDÍ, ŽE IVP BUDOU VYPRACOVÁVAT POUZE PRO ODBORNÍKEM DIAGNOSTIKOVANÉHO ŽÁKA S MIMOŘÁDNÝM NADÁNÍM.	57
13 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN.....	58
ZÁVĚR.....	68
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	69
SEZNAM ZKRATEK	71
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	72
SEZNAM PŘÍLOH	73

ÚVOD

„Neskrývej své nadání. Dostal jsi ho, abys ho užíval. K čemu jsou sluneční hodiny ve stínu?“ (Benjamin Franklin)

Nadaný žák je v dnešní době velmi populární téma. Školy ve velkých městech se předhánějí, která z nich připraví co nejlepší podmínky vzdělávání nadaných žáků. Vznikají nové soukromé školy, jež se těmto dětem věnují a plně rozvíjí jejich nadání. Rodiče jsou šťastni, že našli příznivce, kteří budou talent jejich potomků rozvíjet. Jak je to ale s výjimečným dítětem, které je samo v malém městě, daleko od všech specializovaných škol pro nadané. Jsou učitelé připraveni a schopni vzdělávat takové děti? Jsou dostatečně vzděláni na to, aby zvládli takového žáka rozvíjet, dál prohlubovat jeho znalosti? A co běžné školy, jsou vybaveny a připraveny na nadané žáky?

Nadané dítě, nadaný žák, jsou také v poslední době velmi často používané pojmy. Každý, kdo tento výraz zaslechne, má hned v hlavě svou asociaci a vnitřní představu ve svém podvědomí k těmto výrazům. Dovoďte mi vyslovit názor, že to jsou představy a myšlenky často velmi naivní, zkreslené a především laické. Velmi často se, bohužel, stává, že tyto laické představy o nadaném dítěti mají i mnozí pedagogové na našich školách. Až teprve v okamžiku, kdy pedagog prostuduje odbornou literaturu, účastní se odborných školení na toto téma, zajímá se o danou problematiku více do hloubky, může být jeho představa reálnější. A tak velmi záhy učitel zjišťuje, že mimořádně nadané dítě není žák, jenž má v jeho třídě samé jedničky, ale právě to „nejzlobivější“ dítě ve třídě, s průměrnými známkami, se kterým denně svádí boj s jeho chováním. Vzdělaný pedagog si též časem uvědomí, že jeho mimořádně nadaný žák sice perfektně spočítá matematickou úlohu několika způsoby, avšak nepamatuje si například, co měl dnes k obědu. Také zjistí, že sice denně stráví studiem encyklopedií několik hodin, ale nedokáže si zavázat tkaničky od bot. Anebo skvěle odvypráví různé dějinné momenty, ale neumí udělat v 10-ti letech kotoul. Takto si nikdo z nás mimořádně nadaného jedince nikdy ve svém přemýšlení nepředstavil, protože neměl ani ponětí, co s sebou často nadání nese. Vždy si totiž vybavíme dokonalého malého génia, který vše umí, vše zná, je slušně vychovaný a nemá s ničím problém. To patří mezi dávno překonané mýty.

Následně si kladu otázku, zda rozvíjet nadaného žáka pouze v jeho nadání, v jeho zájmech, v tom, co ho baví nebo se pustit i k doučení dílčích deficitů, toho, co nezvládá, co mu činí potíže, v čem není tak dobrý například po motorické stránce?

Myslím, že je důležité a podstatné podívat se na budoucnost takového dítěte. Co chceme, aby z výjimečného jedince vyrostlo? Co považujeme za priority v jeho životě? Kam jej budeme směřovat? Zde hrají převážně velkou roli jeho rodiče, kteří své dítě někam směřují, mají s ním své úmysly, o kterých si myslí, že jsou těmi nejlepšími. Rodiče by měli velmi úzce spolupracovat a komunikovat se školou, aby působení na nadaného jedince bylo jednotné.

Ve své práci jsem si vytyčila za cíl pomoci jednomu našemu malému nadanému žákovi zbořit mýty kolem nadaných dětí, alespoň v naší malotřídní škole. Chci tedy přiblížit problematiku nadaných dětí, které nejsou v našich očích dokonalé. Ráda bych, aby nedostatky těchto dětí, byly brány jako součást jejich výjimečného nadání, jejich velkého obdarování, a ne jako nedokonalost a překážka, která brání jejich výjimečnosti.

Zajímám se též o názory i zkušenosti mých kolegů a ostatních učitelů malotřídních škol. Zjišťuji jejich pohled na danou problematiku. A jako výsledek vytvořím IVP pro vybraného nadaného žáka naší školy, který by mu měl pomoci rozvíjet se, nejen v jeho nadání, co nejlépe.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMU A DEFINICE NADÁNÍ

Mezi odborníky není jednoznačná shoda, co je nadání, talent a jak můžeme definovat nadaného žáka. Nadání vymežíme více schopnostmi, kromě intelektu jsou tu i další, jako je především tvořivost a produktivita myšlení a nesmíme zapomenout na motivaci nebo snahu projevit v určité oblasti výjimečné výkony či výsledky (Fořtíková,2009).

Podle Fořtíkové (2009, s. 5) je k realizaci nadání potřeba vycházet z podmínek, které mají nadání jedinci společné:

1. *Výjimečnost (Nadaný člověk musí být v něčem výjimečně dobrý.)*
2. *Vzácnost (Musí vlastnit vysokou úroveň nějakého atributu, který je mezi jeho vrstevníky neobvyklý.)*
3. *Produktivita (Významná vlastnost musí potenciálně vést k produktivitě.)*
4. *Prokazatelnost (Vlastnost musí být průkazná skrze jeden či více validních testů.)*
5. *Hodnota (Výjimečný výkon musí být v takové oblasti, která je zároveň společensky oceňována.)*

1.1 Druhy nadání

Je důležité se zamyslet nad rozlišením „nadání rozumového“ a „uměleckého“ či „pohybového“. K talentu v oblasti umění nebo ve sportu či v pohybových disciplínách není potřeba zvýšeného intelektu ani mimořádných schopností v oblasti rozumového vývoje jedince. Výzkumy poukazují na to, že nadání v oblasti jako je matematika, jazyky, přírodní vědy apod. jsou úzce spjaty s mentální kapacitou jedince, s jeho schopností učit se pojmy, pamatovat si detaily a spojovat již naučené v nových souvislostech; využití naučeného a získaného v novém kontextu. Při pohybovém nadání či nadání v oblasti umění toto není nutně podmínkou k úspěchu.

Charakteristiky v chování a projevy ve vyučování jsou typické především pro žáky s rozumovým neboli intelektovým talentem. Některá vymezení nadání však zahrnují i ty

oblasti nadání, jako jsou pohybové a umělecké dovednosti. To je stěžejní i pro definice, které jsou součástí obecně platných legislativních dokumentů a norem, protože je důležité vystihnout všechny oblasti nadání a talentu tak, aby byla adekvátně nastavena forma státní podpory u dětí, které vyžadují na základě svých specifických dovedností a schopností úpravy výuky a zohlednění ve vzdělávacím procesu (Fořtíková, 2009).

Dle Fořtíkové (2009, s. 5, 6) nadání žáci demonstrují prospěch a-nebo potenciál v jakékoliv jedné či více z těchto oblastí:

- *všeobecné intelektové schopnosti (výsledky v intelektových zkouškách většinou v pásmu 130 a více)*
- *specifická/jednotlivá akademická způsobilost (výrazné nadání v matematice, historii, geografii, jazycích apod.)*
- *kreativní a produktivní myšlení (tvořivost, originalita myšlení)*
- *schopnosti vůdcovství (manažerské myšlení, schopnost rychle najít vůdčí místo v kolektivu, schopnost organizovat okolní prostředí, dobrá sociální komunikace apod.)*
- *výtvarné umění (malířství, sochařství, návrhářství, umělecká architektura apod.)*
- *psychomotorické schopnosti (dramatické umění, sportovní disciplíny apod.)*

Laznibatová (2007, s. 64) říká, že: „*Nadání se netýká jen intelektových schopností, výkonové sféry, ale zahrnuje celou osobnost. Nadání je výsledkem vzájemného působení vnitřních dispozic, celkového osobnostního potencialu, ale i komplexu sociálních a kulturních podmínek pro učení a podávání nadprůměrných výkonů.*“

1.2 Intelligence

Problematika pojmu nadání, především intelektového nadání se odvíjí od našeho chápání pojmu inteligence. Tu je však velmi obtížné definovat, jedná se totiž o celý soubor schopností, které jedinci umožňují rychle pochopit situaci a co nejvýhodněji na ni reagovat (Laznibatová, 2007).

Howard Gaardner vytvořil teorii mnohočetných inteligencí. Inteligenci vymezuje jako soubor dovedností, které umožňují jedinci vyřešit skutečné problémy, se kterými se setkává. Také mu pomáhá problémy nacházet anebo vytvářet, a tím si buduje základy pro osvojení si nových vědomostí. Podle Gardnera má každý jedinec devět typů inteligence, které jsou na sobě vzájemně nezávislé. Každý typ inteligence se aktivuje v odlišném místě v mozku, jsou na sobě relativně nezávislé a vyskytují se ve všech kulturách. Patří sem tedy inteligence logicko-matematická, přírodovědná, interpersonální, intrapersonální, jazyková, prostorová, hudební, tělově-pohybová a existenciální. Každý z nás má všech devět inteligencí, ale dominantně používá jen jednu, případně k ní využije i některou další (Havigerová, 2011).

1.3 Nadané dítě

Čihounková (2011, s. 58) o nadaném dítěti říká: *„Laická veřejnost i někteří odborníci žijí s mylnou představou o nadaném dítěti jako o hodném, poslušném, přizpůsobivém, bezproblémovém, v kolektivu oblíbeném a přátelském dítěti, které je připravené podávat dobré výkony. Ve škole má samé jedničky a učitel je s ním spokojený. Naopak. Doprovodné znaky mimořádného nadání bývají často problematické už v mateřské škole, později potom na základní škole, kde bývají nadané děti často napomínány a do obecné představy o nadaných nezapadají. Navíc se nadání může vyskytovat jako koexistující faktor k mnoha dalším aspektům, kterými mohou např. být poruchy chování, problémy v sociální oblasti nebo specifické poruchy školních dovedností.“*

1.4 Intelektově nadané dítě

Za intelektově nadané dítě se dnes považuje dítě s vysokou úrovní rozumových schopností. Tak jako u dospělých jedinců, můžeme dítě s vysokým intelektovým potenciálem identifikovat a diagnostikovat. Takové dítě musí překračovat hranici IQ 130, měřenou standardními psychologickými testy. Je to dítě s akcelеровaným kognitivním vývojem, které při dostatečné motivaci a tvořivosti a za dobré stimulace ze strany prostředí dosahují výjimečných výkonů v jedné nebo více intelektových činnostech. Důležité jsou tedy nejen navenek projevované rozumové schopnosti, ale také kreativita a vnitřní motivace (Jurášková, 2006).

2 CHARAKTERISTIKA NADANÝCH JEDINCŮ

Tak jako každý jiný člověk, ani nadané děti nejsou všechny stejné. Jejich charakteristiky se mnohdy velmi liší, často však vyzorujeme znaky, které se opakují u mnohých z nich. To jaký jedinec bude, ovlivňuje mnoho aspektů běžného života.

2.1 Charakteristika podle věku

2.1.1 Charakteristické znaky nadaných jedinců v předškolním období

Výzkumy a též praktické zkušenosti poukazují na to, že vývoj nadaného jedince je odlišný hned od narození. Ukazuje se, že nadaní jedinci jsou v mnohých aspektech nadprůměrní v porovnání se svými vrstevníky. Důležitým momentem v jejich vývoji je časná, výrazná a plynulá řeč s bohatou slovní zásobou.

Výzkumníci v této oblasti zjistili, že celou tuto oblast vývoje dítěte mohou ovlivňovat rozdílné přístupy rodičů. Nejdůležitější z nich je vliv matky, která poskytuje dítěti větší verbální a i jinak celkovou interakci s dítětem. Děti těchto matek bývají vynikající čtenáři. Důležité je ale přitom vědět, že ne všechny děti, které časně hovoří, budou vynikající čtenáři. Je to otázka nejenom vývoje dítěte, ale i stimulace z okolního prostředí.

Nadané děti předškolního věku prokazují vytrvalost v činnostech, které je zajímají. Tyto své specifické zájmy rozvíjejí především v intelektové oblasti. Rychle si osvojují čtení, psaní, počítání a mají výbornou paměť, rychlé chápání a učení. Dobře se soustředí a jsou zanícení pro jejich dominantní zájmovou oblast.

Charakteristické na těchto dětech ale je, že jejich vývoj není vyrovnaný. Disproporce se projevují už v tomto předškolním věku. Znamená to, že se ve všech oblastech vývoje nevyvíjí stejně, jako tomu je u ostatních dětí.

Často se ukáže především to, že jejich intelektový vývoj předběhl ten tělesný, fyziologický, nebo že za rozumovým vývojem zaostává i ten sociální a emocionální. O těchto dětech se často mluví jako o malých dospělých, protože jsou výrazně akcelerované v nějakém vývoji a z emocionálního hlediska jsou stále malým dítětem (Laznibatová, 2012).

2.1.2 Charakteristika nadaného dítěte ve školním věku od 6 – 10 let

Období mezi 6 a 10. rokem je pro každé dítě přelomové a to platí i pro dítě nadané. S nástupem do školy se musí přizpůsobit novým podmínkám, novému pracovnímu režimu, novým spolužákům, novému biorytmu. Také by mělo respektovat učitele a vychovatele, je déle odloučen od rodiny. Jeho adaptace na školu probíhá zpravidla stejně jako u ostatních dětí. Může se ale stát, že u nadaných dětí je tento proces o něco extrémnější. Vzhledem k jejich přecitlivělosti, uzavřenosti a snížené schopnosti komunikace, mohou při přizpůsobování se novému prostředí vzniknout větší problémy (Laznibatová, 2012).

Laznibatová (2012, s. 149) říká, že: *„Pokud bychom měli charakterizovat nadané děti a jejich akcelorovaný vývoj, musíme říci, že v rámci jejich vzdělávání potřebují především větší přísun informací, protože vše se naučí a vědí:*

- *Dříve*
- *Lépe*
- *Lehčeji*
- *Rychleji*
- *Trvaleji*
- *Efektivněji*
- *Systematičtěji*

A to bez potřeby to opakovat či procvičovat.“

Jejich zrychlený vývoj často bývá velmi nesourodý a objevují se různé disproporce, které jejich okolí často nedokáže pochopit. Příklady takových disproporcí jsou uvedeny v následující tabulce.

Tab. 1: Možné disproporce ve vývoji nadaných dětí

Vysoká úroveň	Nižší úroveň
Psychický vývoj	Tělesný vývoj
Intelektová úroveň	Emocionálně-sociální úroveň
Verbální složka intelektu	Neverbální složka intelektu
Zrychlené myšlení, řeč	Pomalé psaní, slabé grafomotorické projevy
Logické myšlení, brilantnost úvah	Mechanické myšlení, získávání poznatků
Logické, problémové učení	Klasické, paměťové učení
Tvořivost, nové originální prvky řešení problémů	Klasické chápání a použití ověřených vzorů, modelů
Potřeba nových informací, poznatků	Držení se předepsaného, osnovami určeného učiva
Zájem o řešení komplikovaných, neznámých úloh	Upřednostnění mechanických, jednotvárných, lehkých úloh

Zdroj: (Laznibatová, 2007, s. 244)

2.2 Osobnostní a sociální charakteristiky nadaného jedince

Předkládané obecné osobnostní charakteristiky nadaných se mohou objevovat v různých věkových obdobích. Nadaní, však nemusí disponovat všemi projevy a ani jejich výskyt neznamena záruku určení talentu.

2.2.1 Kognitivní charakteristiky

- Bohatá slovní zásoba – nadané dítě má již v raném věku bohatou slovní zásobu, která se velmi rychle rozšiřuje. Právě složitá řeč, bohatá slovní zásoba a způsob vyjadřování se mohou stát velkou nepříjemností při komunikaci s vrstevníky, pro které bývá často nesrozumitelná a náročná k pochopení. Rozvinutá slovní zásoba může být ale jen pasivní, protože vývoj myšlení u nadaných jedinců značně předbíhá schopnost mluvení a vyjadřování. V těchto případech hrozí nebezpečí, že nadání zůstává neobjeveno.
- Schopnost abstrakce a generalizace – nadaní jedinci umí bez problémů vyvozovat pravidla, zevšeobecňovat a spojovat zdánlivě nesouvisející věci do smysluplných celků. Společně s rozvinutou kreativitou pomáhá nadaným produkovat originální výtvoř.
- Metakognitivní schopnosti – nadaní žáci jsou neobyčejně uvědomělí ve svých vlastních strategiích řešení problému a učení. S tím souvisí i používání daleko

vyspělejších a hlubších stylů učení, které jsou u ostatních dětí používány až později v dospělejším věku.

- **Kritické myšlení** – nadaní nejsou spokojeni s předloženými informacemi, mají sklony k neustálému pochybování a polemizování.
- **Flexibilita a originalita myšlení** - nadaní jedinci jsou originální v myšlení a snaží se vždy hledat svoji vlastní odpověď na danou otázku. Usilují o jedinečnost a neopakovatelnost ve svém projevu i díle.
- **Smysl pro humor** – nadaní jedinci oplývají smyslem pro humor. Příčinou je zřejmě skvělá verbální inteligence a schopnosti generalizovat znalosti. Často se stává, že ostatní spolužáci nepochopí danou pointu vtipu, humoru.
- **Čtení** – mnozí nadaní se velmi zajímají o písmena a čísla. Ovládají abecedu a spojují písmena ve slova od raného věku, někdy i dříve než se naučí mluvit. Někteří psychologové říkají, že schopnost číst před 4. rokem je znakem výjimečného rozumového nadání. Jiní psychologové, především ti z praxe, jsou k tomu skeptičtí a rozlišují děti, které v předškolním věku vede ke čtení jejich přirozený zájem a ty, které k této dovednosti ženu jejich ctižádostiví rodiče.
- **Paměť** – nadaní jedinci se vyznačují vynikající pamětí, zapamatují si i drobné detaily. Preferují však logickou paměť před memorováním.
- **Znalosti** – nadaní jedinci mají obrovské znalosti v oborech, o které se zajímají a lehce si je vybavují i ve zcela jiném kontextu, než je získali. V některých případech mohou znalosti dosahovat expertní úrovně. V jiných předmětech a oborech mohou ale selhávat.
- **Záliby a koníčky** – rozumově nadané děti již od školního věku preferují spíše intelektuální zájmy. Tomu odpovídá i výběr hraček, jako jsou např. knihy, encyklopedie, atlasy, počítače, šachy.
- **Koncentrace pozornosti** – schopnost dlouhodobé koncentrace pozornosti je jedna z důležitých charakteristik rozumově nadaných dětí. Tato vysoká schopnost soustředění se projevuje už od útlého věku.
- **Pracovní tempo** – nadané děti mají jiné pracovní tempo, které závisí na používané učební aktivitě. Pokud se týká vybavování, vyvozování, tak nadaní

budou patřit k nejrychlejším ve třídě. Zatímco při výuce s prvky kritického, tvořivého a problémového myšlení, nadaní žáci dokončují svůj úkol mezi posledními. Důvodem je hlubší přístup k dané problematice (Machů, 2010).

2.2.2 Afektivní charakteristiky

- Denní snění – tato charakteristika nadaných nemá ve většině únikový charakter a je považována pro dítě za konstruktivní. Jedinec se tak více ponoří do problému. Přitom mu většinou neuniká nic z předávaného informačního procesu a při vyvolání učitelem zpravidla ví, o čem se právě hovoří.
- Motivace – zdůrazňuje se převaha vnitřní motivace nad vnější. Již od raného věku prahnou nadané děti po získávání nových informací, mají široké spektrum zájmů a neunavuje je ani duševní činnost.
- Aktivita – nadané děti touží neustále něco poznávat, objevovat a tvořit. V oblasti svého zájmu pracují s velkým nasazením. Mají rády výzvy, které je motivují. Stejně nasazení, s jakým vstupují do zajímavých činností, vyžadují i od svého okolí, což může nadaným činit problémy a vyvolávat konflikty.
- Přecitlivělost a smyslová vnímavost – nadaní jedinci intenzivně vnímají okolnosti a jevy, které ostatní nevnímají, nevidí, nebo přehlížejí. Bývají rovněž citliví na estetiku, harmonii (Tamtéž, 2010).

2.2.3 Psychomotorika

- Jemná motorika – nadané děti velmi dobře čtou, mohou mít ovšem potíže se psaním. I když grafický projev nadaného dítěte jednoznačně obsahuje rysy intelektové vyspělosti, působí často písmo neúhledným dojmem. Nadaní jedinci rádi píšou, proto mohou-li si vybrat, preferují počítač. V souladu s tímto zjištěním začaly některé specializované školy pro nadané žáky tolerovat psaní verzálami (Tamtéž, 2010).
- Hrubá motorika – některé nadané děti dávají přednost intelektuálním činnostem před pohybovými aktivitami. Jiné nadané děti jsou naopak hyperaktivní, a pohyb velmi často potřebují (Machů, 2010).

3 TYPY NADANÝCH DĚTÍ VE ŠKOLE

Pedagog ve škole pracuje s různými typy dětí a o to je jeho práce náročnější. Kromě již zmíněných charakteristik nadaných dětí je důležité ještě uvést i to, jak se nadané děti projevují ve škole a to nejvíce ve dvou aspektech – výkon a chování.

- Výjimečně nadané dítě – vyniká svými nadprůměrnými a mimořádnými schopnostmi už od útlého věku. Extrémně brzy čte, píše, počítá, podává výjimečné výkony v cizích jazycích, hudbě, sportu. Má extrémně vysokou úroveň kognitivních a osobnostních dispozic. Od malička je silnou osobností – je perfekcionista, přecitlivělý, úzkostlivý a introvertní. U jeho vzdělávání je důležitý velký individuální přístup.
- Bezproblémové nadané dítě – je ideálním žákem školy. Je disciplinovaný, pilný, ve škole podává výborné výkony, je přizpůsobivý, disciplinovaný, usilovný, ve třídě je dobře začleněn, je chválen, v kolektivu oblíben, s radostí plní požadavky školy, je jakýmsi ideálním žákem školy.
- Aktivní nadané dítě – Rychle se učí, rychle chápe, pamatuje si víc informací než ostatní, má široký rozsah vědomostí a mnoho specifických poznatků, chce to všem ukázat, potřebuje víc prostoru, upozorňuje na sebe, má pochvaly za chování i učení, ale někdy i poznámky za vysokou ctižádostivost.
- Mimořádně aktivně nadané dítě – toto dítě má potřebu být první, nejlepší, chce ukázat své vědomosti. V hodinách nedokáže sedět a čekat, musí neustále něco dělat, vykřikuje výsledky, opravuje učitelku i spolužáky. Má velké problémy s čekáním na ostatní. Ve škole má vynikající výsledky, ale mnoho poznámek za chování.
- Uzavřené introvertní nadané dítě – toto dítě má problémy v komunikaci, ne vždy se dokáže projevit, nehlásí se, neprojevuje navenek své schopnosti, často uniká z reálného světa do denního snění. Jeho schopnosti jsou často přehlédnutelné, ve škole není vždy nominován mezi výborné žáky, ale při zkoušení má výborné vědomosti (Laznibatová, 2012).
- Autistické nadané dítě (aspergrův syndrom) – toto dítě potřebuje individuální a specifický způsob vzdělávání, nedokáže totiž prokázat svoje schopnosti, má

velké disproporce v testech IQ, na vyučování potřebuje pomoc dospělého (asistent), občas má afektivní výbuchy, potřebuje specifickou komunikaci, potřebuje specifické instrukce při zadávání úloh, netrváme na splnění všech úloh, využíváme intervaly dobré výkonnosti k získání obrazu o úrovni schopností. Je nutné seznámit třídu s atypickými projevy žáka a naučit je způsob komunikace s ním. Je důležitá spolupráce s rodiči a odborníky.

- Nadané dítě s ADHD – pro toto dítě je typická nekontrolovatelná verbální ale i motorická neúčelná aktivita. Je neustále v pohybu, neustále hovoří, skáče do řech, vykřikuje, otáčí se, chodí po třídě, houpe se na židliče, vyrušuje, není schopen déle se systematictěji soustředit. Je potřeba ho neustále kontrolovat, usměrňovat, zaměstnávat a věnovat mu víc individuální pozornosti. Je nutná spolupráce s rodiči a odborníky. Je nutný specifický přístup a dítě netrestat.
- Neprojevené, neobjevené nadané dítě – nenápadné, tiché, méně sebevědomé dítě. Často o jeho schopnostech nemá tušení ani pedagog. Nedokáže se projevit ani prosadit. Ne protestuje a postupuje poslušně tempem jako ostatní děti. Nejsou na něho kladeny větší nároky, nerozvíjejí se jeho schopnosti, není aktivovaný jeho potenciál. Často zůstane neidentifikované, neupozorňuje na sebe, ve škole se jeho nadání nerozpozná a jeho nadání se ztrácí, zprůměruje.
- Nadané dítě s poruchami učení – patří sem nadaní žáci s dyslexií, dysgrafií, dysortografií.
- Nadané dítě s psychickými problémy – depresivní stavy, úzkostlivost.
- Nadané dítě dvakrát výjimečné – jsou to nadaní s postižením (Laznibatová, 2012).

4 MÝTY O NADANÝCH

Už od dětství se u jedinců mimořádně nadaných objevují netypické skutečnosti, které jsou pro jeho okolí nepochopitelné a velmi často jsou pak příčinou nejrůznějších mýtů. I dnes se někteří rodiče na základě těchto mýtů bojí přiznat, že jejich dítě je jiné, jako by se styděli za jeho nadání. A zvláště třeba v předškolním věku spíše brzdí jeho touhu po poznání po vědomostech a omlouvají to tím, že co vlastně potom bude dělat ve škole. Bude se tam nudit a zlobit paní učitelku. Dalším nesmyslným názorem, je, že se tím dítěti bere dětství. Jiní zase nechtějí na své dítě moc upozorňovat.

Tyto mýty nepřetrvávají jen v laické veřejnosti, jak by se dalo očekávat, ale i odborná veřejnost není vždy dostatečně informována o této problematice. Nadaným dětem tyto mýty vůbec nepomáhají, naopak způsobují jim mnoho komplikací a problémů.

Mýty o nadaných, které uvádí Laznibatová (2007, s. 70):

- *„Jsou to děti štěstěny, narozené v neděli, vše jim jde lehce, daří se jim.*
- *Dostali „to“ všechno bez námahy, zadarmo.*
- *Uplatní a probijí se bez pomoci jiných.*
- *Jejich mimořádné schopnosti bude vždy rodina, škola, okolí velmi uznávat, oceňovat a akceptovat.*
- *Především jejich intelekt bude dostatečně ohodnocený a oceněný.*
- *Jsou to od přírody „individuální běžci“, samotáři, kteří si vystačí, nepotřebují nikoho.*
- *Vždy umí své schopnosti a vysoké nadání bez problémů ukázat a projevit.*
- *Musí být stejně dobří ve všech oblastech, například ve škole, ale často to po nich vyžadují i rodiče.*
- *Musí se hodnotit přísněji než ostatní.*
- *Musí mít zodpovědnost i za druhé.*
- *Vychutnávají si ten pocit, když si z nich druzí berou příklad.*
- *Nejdůležitější je pro ně vysoké nadání.“*

Další mýty podle E. Winer, které uvádí Laznibatová (2012, s. 49):

- *„Mají takovou kapacitu, která jim umožňuje projevit nadání ve všech školních předmětech, tj. nadání mají univerzální nadání.*
- *Vysoké nadání je vrozené, ignoruje se vliv prostředí na vývoj nadání anebo naopak ignoruje se genetický model a zdůrazňuje se jen trénink, tvrdá práce a cvičení.*
- *Existují názory, že všechny děti jsou nadané, to znamená, že všechny děti mají stejnou schopnost se učit a mohou v určitých oblastech prokázat svou sílu. Takové rovnostářství ze strany učitelů diskriminuje nadané.*
- *Vysoce nadané děti se stanou i slavnými dospělými. Pravdou je, že mnoho nadaných dětí a to především tzv. „zázračné děti“ rychle vyhoří anebo ztratí zájem o svoji dominantní zájmovou oblast. Možná se z nich stanou úspěšní dospělí, ale neudělají nic kreativního“.*

Mýty o nadaných podle E. Vondrákové, které Laznibatová (2012, s. 49, 50) uvádí:

- *„Všichni jsou nadaní.*
- *Nadání mají nadané rodiče a naopak.*
- *Nadání pocházejí jen z lepších rodin.*
- *Nadání jsou jen výtvořem ambiciózních rodičů.*
- *Nadání se v 10 – 12 letech ještě nedá poznat.*
- *Nadaným není třeba dávat nějaké výjimky, mají se vzdělávat stejným způsobem a tempem*
- *Jejich vývojový náskok se časem vyrovná.*
- *Není potřeba je v předškolním věku příliš učit, není potřeba s učením nějak spěchat.*
- *Nejdříve se musí naučit poslouchat.*
- *Potřebují se socializovat.*
- *Nejlépe se socializují v běžné třídě.*

- *Pokud nadané dítě nebude v běžném školním prostředí, nenaučí se komunikovat s lidmi, vrstevníky, nenaučí se každodenním praktickým činnostem.*
- *Nadání potřebují jiný způsob vzdělávání, ale až po dokončení základní školy.*
- *Z nadaných dětí se stávají geniové“.*

Kdo má alespoň malé zkušenosti s nadanými dětmi, jistě alespoň jeden z výše uvedených mýtů ve svém okolí zaslechl. Takové mýty byly a budou dále kolovat, jak mezi laiky, tak i pedagogy. Jediné, co je s tím možné dělat, je, ptát se, vzdělávat se, přemýšlet. Ne, pouze vyřknout jednoduchý a neodůvodněný soud.

5 IDENTIFIKACE NADANÝCH DĚTÍ

Hříbková (2010, s. 153) o identifikaci říká: „*Vyhledávání nadaných je možné vymezit jako postup, jímž se zjišťuje adekvátnost účasti žáků v edukační nabídce, která byla vytvořena a určena pro tuto populaci*“.

Dle Machů (2010, s. 63): „*Při hledání nadání se setkáváme s pojmy – identifikace a výběr*“.

Podle Hříbkové (2009, s. 153) je identifikací nadaných: „*Proces vyhledávání dětí, které svým osobnostním potenciálem, dalšími předpoklady a chováním vyhovují požadavkům pro vstup do rozvíjející edukační nabídky určené pro nadané děti. Znamená to, že se při identifikaci zaměřujeme především na tzv. latentní talenty (potenciální nadání), tedy většinou na děti, které zatím nepodávají v dané oblasti vysoké výkony. Což jsou většinou děti mladší, děti předškolního a mladšího školního věku. Účelem identifikace je zjistit skryté a silné stránky dětí, jinak řečeno „odhalit“ jejich nevyužívaný potenciál*“.

Machů (2010, s. 63) definuje výběr jako: „*Proces vyhledávání jedinců, kteří svými manifestovanými výkony jsou vhodné jako kandidáti pro zařazení do výběrové školy či specializovaného programu. Jsou to např. školy pro mimořádně nadané žáky, gymnázia, školy s rozšířenou výukou, volnočasové instituce pečující o nadané děti. Při výběru se setkáváme spíše s dětmi staršího školního věku, které již podávají výkony v posuzované oblasti*“.

5.1 Proces identifikace nadaných dětí

Poznat nadané dítě je velmi obtížné. Všeobecně panuje dojem, že pokud dítě předčasně čte či píše, bude mu to v první třídě na obtíž a budou s ním jen problémy. Odborníci však poukazují na to, že někteří z rodičů brání svým dětem rozvíjet své schopnosti, ke kterým v raném věku inklinují a tak se ztrácí spousta talentů.

Pro identifikaci předškolních schopností už existují adaptace známých inteligenčních testů. Výsledky bývají však často zpochybňovány pro nedostatečnou výpovědní hodnotu vzhledem k pozdějším schopnostem. Ale na druhou stranu včasná

identifikace působí jako dobrá prevence tzv. podvýkonnosti, kdy jde o prokázaný rozpor mezi potenciálem a aktuálním podávaným výkonem (Fořtík, Fořtíková, 2007).

Ti, kdož identifikaci nadaného dítěte provádí, by si měli uvědomit, jak jejich výsledek o úrovni nadanosti určuje vývoj a budoucnost nadaného jedince. Důležité je se vyvarovat nepřesných výroků, které můžeme rozdělit na dva typy:

- **Negativní chyba identifikace:** jedná se o neobjevení výjimečné schopnosti dítěte, a to z několika důvodů. Především jde o různé modely nadání. Ale také může jít o nevhodné výchovné prostředí dítěte, špatný zdravotní stav dítěte, nedagnostikovanou poruchu učení, nízkou motivaci atd. Odmítnutí takového dítěte ucházejícího se o obohacující vzdělávání je pro něho velmi problematické a často negativně prožívané.
- **Pozitivní chyba identifikace:** Dítě je v tomto případě identifikováno jako nadané, i když ve skutečnosti tyto schopnosti nemá. Není to tak velký problém až do okamžiku, kdy se dítě nebude zdárně vyvíjet v souladu s naším očekáváním. Neúspěch a zklamání mohou být pro dítě mnohem závažnější než počáteční verdikt o neobjevení výjimečné schopnosti dítěte (Machů, 2010).

5.2 Metody měření schopností

Metody měření schopností můžeme rozdělit na objektivní a subjektivní. U objektivních metod se používají standardizované testy a metody, které vyhodnocují odborníci a u subjektivních metod je třeba posudků od lidí, kteří jedince dobře znají např. rodiče, učitelé, spolužáci, sourozenci (Fořtík, Fořtíková, 2007).

5.2.1 Objektívni metody identifikace

- **IQ testy** – jsou považovány za jeden z neprůkaznějších nástrojů identifikace nadání. Tyto testy mohou používat jen psychologové a v dnešní době je velmi obtížná spolupráce psychologické a pedagogické veřejnosti.
- **Standardizované testy výkonu** – Při měření nadání se nestačí zaměřit pouze na intelekt. Je důležité používat i testy výkonu jako např. metody měření různých schopností a znalostí. Používají se také dotazníky a posuzovací škály. Kromě výkonových testů je dobré se při diagnostice nadaného dítěte zaměřit také na

oblast koncentrace pozornosti, motivace k učení, diagnostiku stylu učení a také na sociální zralost dítěte.

- **Didaktické testy** – tyto testy se více používají v zahraničí než u nás. Nejedná se o testy, které běžně dítě dostává v jednotlivých předmětech ve škole. Didaktickým testem je např. testování z českého jazyka pro 4. třídu, které může použít učitel kterékoliv základní školy a ověřit si tak, zda žák jeho třídy dobře zvládl učivo čtvrtého ročníku. Jde o tzv. výstupní test znalostí a dovedností, díky kterému by se mohly porovnávat výsledky dětí z jednotlivých škol.
- **Testy kreativity** – standardizované testy tvořivosti používají také psychologové. V upravené podobě je mohou využívat i učitelé. Testy kreativity se mohou využívat u těch žáků, jejichž výjimečný talent není ve školní výuce patrný (Fořtík, Fořtíková, 2007)

5.2.2 **Subjektivní metody identifikace**

- **Nominace skupinou učitelů** – pokud žáka nominuje pouze jeden učitel, může to být zavádějící a zaujaté. Pokud se však zapojí více učitelů, pohled na žáka je komplexnější a ucelenější.
- **Nominace spolužáky** – zde se musí dávat pozor na zaujaté informace. Spolužáci mohou dobře rozpoznat nadání, protože život spolužáka dokážou posoudit i z jiné perspektivy než učitelé.
- **Rodičovská nominace** – učitelé ve školách často hodnotí žáka jen podle znalostí, prospěchu a známek ve škole a často tedy nejsou schopni komplexního pohledu na žáka. Rodiče znají své dítě i po osobnostních stránkách a proto jsou často schopni jeho nadání hodnotit realističtěji.
- **Vlastní návržení** – je jednou z možností, jak identifikovat nadání. Zadáme studentovi, aby popsal, jak se nadání může projevovat anebo jak se může talentovaný jedinec cítit.
- **Hodnocení výsledků činností** – mezi velmi osvědčené metody nominace do skupiny nadaných patří také hodnocení a posuzování výsledků záměrné činnosti dětí.

- Zapojení do soutěží – pokud se dítě přihlásí samo do soutěže či znalostní olympiády, můžeme to být pro nás jasný náznak vlastní nominace k nadání.
(Fořtík, Fořtíková, 2007)

6 ZÁKLADNÍ OTÁZKY VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH

O podpoře vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů hovoří zákon 561/2004 Sb., školský zákon v § 17–19. Podstatné je, že zákon ukládá všem školám a školským zařízením vytvářet předpoklady pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů. Je to nařízení vzdělávat tak, aby se nadání každého jedince mohlo projevit. Dále zákon hovoří o možnosti uskutečňovat rozšířenou výuku některých předmětů nebo skupin předmětů, které budou nadání rozvíjet. Toto opatření není omezeno stupněm, druhem nebo typem školy. Také se zde hovoří o možnostech přeřazení žáka do vyššího ročníku, ke kterému se vyjadřuje praktický lékař a školské poradenské zařízení. Podmínkou však jsou zkoušky z učiva, které žák nebude absolvovat (Školské zákony, 2012)

6.1 Základní přístupy ve vzdělávání nadaných

V souladu s potřebami intelektově nadaných se ve vzdělávacím procesu používají dvě základní metody, dva přístupy, které souvisí s obsahem vyučování. Nazývají se akcelerace a obohacení.

Akcelerace – znamená poskytnutí učebních aktivit a obsahu na vyšší úrovni nebo rychlejším tempem, než které přísluší žákovi jeho věku a ročníku. Zjednodušeně můžeme hovořit o urychlení učebního obsahu.

Akceleraci ještě dělíme na:

- vnější – což je např. dřívější nástup dítěte do školy
 - tzv. kompromisní vyučování – což je vlastně účast na vyučování jednoho nebo více předmětů ve vyšším ročníku. Zde je jediný problém, kdy je třeba ve vyšších ročnících zařídit kontinuitu a navázat tak spolupráci se středními školami.
 - přeskočení některého ročníku
 - současné absolvování dvou ročníků v rámci jednoho školního roku
- vnitřní – v rámci jednoho daného ročníku se akcelerace uskuteční urychlením, zhuštěním obsahu (Jurášková, 2006).

Ke speciálním postupům akcelerace patří:

- teleskopie – je redukce času, ve kterém si žák osvojuje učivo. Tento postup umožňuje zvládnout učivo dvou ročníků v jednom.
- kompakce - zefektivnění času, který žák potřebuje k osvojení si učiva. Umožňuje žákům demonstrovat to, co již ovládají a uvolnit tak čas na to, aby mohli pracovat na rozvíjejících aktivitách

U přístupu akcelerace je důležité snížit opakování a procvičování učební látky a také přeskočení či zhuštění těch částí učiva, které už žáci ovládají.

Obohacení – je rozšíření, prohloubení učiva nad rámec běžných učebních osnov. Předpokladem k uskutečnění obohacené výuky je nejprve akcelerace učiva a teprve potom získává žák prostor a čas na obohacující aktivity (Jurášková, 2006).

Rozlišujeme obohacení vertikální a horizontální. Horizontální obohacení je zadávání úloh žákům navíc, které jsou na stejné úrovni jako předešlé. Zatímco vertikální obohacení je zadávání úloh na vyšší úrovni. Důležité je si uvědomit, že množství úloh totožného typu vede ke ztrátě motivace a k nudě (Machů, 2010).

Učitel nadaných žáků velmi často řeší odborné dilema, zda akcelerovat či obohacovat. Akcelerace je vlastně takový rychlovlak, který vás rychle provede z bodu A do bodu B tou nejrychlejší cestou. Avšak po cestě není možné se zastavit, prozkoumat okolí, zamyslet se. Pečlivě propracované obohacování však tyto zastavení a prozkoumání umožňuje a to ze všech možných stran a úhlů pohledu. Proto se obohacování považuje za optimálnější přístup ve vzdělávání nadaných žáků (Laznibatová, 2007).

Jak takové obohacení má či nemá vypadat, znázorňuje následující tabulka Tab. 2.

Tab. 2: Pravidla obohacujících aktivit

Co je obohacení (příklady vertikálního obohacení)	Co rozhodně není vhodné obohacení (příklady horizontálního obohacení)
Rozšíření učiva či náhrada tradiční učební aktivity	Více práce v hodině
Používá kreativní a produktivní myšlení	Používá reproduktivní myšlení
Rozvíjí vyšší úroveň myšlení, podporuje představivost a generalizaci	Práce v hodině založená na učení jmen, míst,..
Všestranně rozvíjí osobnost, je založeno na vzdělávacích potřebách nadaných žáků	Nabídka nadstandardních separovaných informací, které nemají užitek
Rozvoj samostatného kritického myšlení	Práce na základě algoritmických postupů
Učit se věci, které vychází z určité podstaty a mají praktické vyústění	Učit děti jen proto, aby byly aktivizované

Zdroj: (Machů, 2010, s. 84)

Při zadávání obohacujících úloh je vhodné používat taxonomii kognitivních cílů B. S. Blooma, který se již v 50. letech 20. století zabýval vzděláváním talentovaných dětí. Vytvořil kategorizaci vzdělávacích cílů podle náročnosti myšlenkových operací, jež postupují od nejjednodušších k nejsložitějším - znalost, porozumění, aplikace, analýza, syntéza, hodnotící posouzení (Machů, 2010).

6.2 Formy vyučování nadaných dětí

Mezi dvě nejzákladnější formy vzdělávání nadaných žáků patří segregace a integrace. Mezi nimi se najdou dnes již i přechodné formy, které uvádím v následující tabulce.

Tab. 3: příklady edukačních forem

Klasická integrovaná třída	Integrace
Třída s asistentem pedagoga pro nadaného žáka	
Třída se skupinou nadaných žáků	↓
Třída s vynětím pro vybrané předměty	
Doplňkové programy (např. e-learning)	přechodné
Mentoring, stáže	formy
Nezávislé studium (kontrakty)	
Spec.třídy pro nadané žáky v rámci běžné školy	↓
Domácí vyučování	
Speciální školy pro nadané žáky	Segregace

Zdroj: (Machů, 2010, s. 77)

Segregací se rozumí vytvoření škol či tříd pro nadané děti. Zde mají uzpůsobený vzdělávací program. Vše ve třídě či škole je přizpůsobeno vzdělávání těchto dětí. Velmi kritizované oblasti tohoto homogenizovaného vyučování je izolovanost těchto nadprůměrných dětí od jejich vrstevníků, od běžné populace. Z toho důvodu by po ukončení studií mohly mít problémy se začleněním se do společnosti, do běžných společenských vztahů (Machů, 2010).

Školy pro nadané žáky v naší České republice již najdeme nejenom v Praze, ale i v Ostravě, Olomouci, Brně, Českých Budějovicích, Znojmě a Zlíně.

Integrace převažuje většinou v naší republice. Aby mohla integrace řádně proběhnout, je třeba se dohodnout s psychologem na způsobu rozvíjení nadání, vypracovat alternativní učební plány a navrhnout způsob hodnocení žáka (Machů, 2010).

Zda volit pro své nadané dítě segregaci či integraci, je většinou dobré rozhodnout individuálně. Ve většině případů se volí v mladším školním věku integrace, malé dítě není dobré velmi brzy úzce profilovat. Některá speciální nadání však vyžadují náročnější požadavky na speciální pomůcky a organizační zázemí a tam je vhodné volit specializované školy. Velký vliv na rozhodování jakou školu zvolit má i stupeň nadání. Přehledně to uvádí následující tabulka.

Tab. 4: Typy struktur při vzdělávání nadaných

Úroveň			Typ struktury	
I	II	III		
✓			A - klasická integrovaná třída	Integrace
✓			B – třída se skupinou (5 žáků)	
✓			C – třída s vynětím (opuštění třídy na nějaký čas)	
✓			D – třída se skupinou a vynětím (přemístění skupiny do jiných prostor, jiný program)	
✓			E – individualizovaná třída (malé skupinky, individuálně, kolektivně)	
✓	✓		F – třída s křížovým odstupňováním	↕
✓	✓		G – doplňkové programy (po škole, přes víkend, prázdniny)	
✓	✓		H – mentorování, výuka, stáž, lektoři	Diferenciace
✓	✓		I – nezávislé studování	
✓	✓		J – pomocné studijní místnosti	
	✓	✓	K – speciální třídy s heterogenními skupinami	
		✓	L – speciální třídy s homogenními skupinami	
		✓	M – speciální školy	

Vysvětlivky:

Úroveň I: mírné nadání

Úroveň II: střední nadání

Úroveň III: vysoké nadání

(Zdroj: Clarková in Laznibatová, 2007, s. 122)

Všechny tyto nabídky se aplikují podle schopností nadaných dětí. Běžně se používají formy A-J pro mírně nadané žáky, formy F-K pro střední úroveň nadaných žáků a J-M jen pro vysoce nadané žáky.

6.3 Nadaný žák v běžné třídě

Přichází-li nadaný žák do první třídy, začíná mít problém. Běžné školní učivo je totiž sestavované pro úroveň dobrého nadprůměru a to znamená, že většina dětí se spolu s učitelem musí učivu věnovat déle, podrobněji, pomaleji. Nadaní žáci učivo pochopí hned napoprvé a mnozí ho znají již před výkladem učitele. Nadaní žáci se nudí, protože probírané látky jsou pro ně nezajímavé, málo náročné neoslovují je, protože z nich nezískávají žádné nové informace. Standardní metody vyučování v běžných školách neuspokojují individuální potřeby vzdělávání mimořádně nadaných žáků (Laznibatová, 2007).

V běžné třídě je tedy velkým problémem sladit práci ostatních žáků s potřebami nadaného jedince. Od pedagoga to vyžaduje více času na přípravu, větší námahu a pohotovost ve vyučovacím procesu. Odborníci poukazují na nevhodné praktiky některých učitelů využívat nadané žáky k neustálé pomoci, vysvětlování a doučování slabších žáků v rámci vyučování. Je to nevhodný způsob práce s nadanými, protože jsou tak zneužíváni k rozvíjení druhých, ale sami sebe nerozvíjejí, pokud tedy nepočítáme ochotu pomáhat druhým (Jurášková, 2006).

Možné postupy pro práci s nadanými dětmi v běžné třídě:

- Nabídka doplňkového materiálu – práce na úkolech obdobného typu.
- Nabídka alternativního materiálu – řeší úlohy společně s třídou, ale dostane zadání, která jsou sofistikovanější.
- Nabídka alternativní činnosti – pokud je žák hotov, může pracovat na něčem jiném, co ho zajímá. V žádném případě nesmí být čas věnován doučování oblastí, ve kterých je žák slabší nebo které ho nebaví. Alternativní úkoly mají být radostné a stimulující. Doplňkové a alternativní činnosti by měly být zakončeny tak, aby žák cítil zpětnou vazbu, že to, co dělá, je současně oceňované okolím. Vhodná je prezentace před třídou, výstavka, vedení části hodiny, album výkonů.
- metoda MMM (musí, měl by, může) je často doporučována pro diferencované vzdělávání. Učitel zadá žákům 3 různé úlohy. První musí zvládnout každý. Druhá je určená těm co zvládli první úlohu a neměli s ní žádný problém

a skončili tak dříve. A třetí je pro nejmotivovanější žáky a její vypracování je dobrovolné.

- Stupňovité vzdělávání – jsou úlohy a aktivity různé náročnosti a v rámci diferenciacce sice žáci pracují na jednom tématu, ale každý na úrovni odpovídající jeho vzdělávacím potřebám (Jurášková, 2006).

Dalšími možnostmi vyučování jsou třeba kompromisní vyučování, uzavírání kontraktů, přeskočení ročníku a u extrémněji nadaných je vhodné vytvořit IVP.

7 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Individuální vzdělávací program (IVP) je dnes už něco tak běžného na všech nejen základních školách, že by se zdálo být nepotřebné o něm hovořit. Z dotazníků, které jsou vyhodnoceny v praktické části, se ale našlo velmi malé číslo učitelů, kteří IVP pro nadané dítě vypracovávali. Proto o IVP uvádím alespoň základní informace.

7.1 Pojem IVP

IVP je podle Kaprálka s Běleckým (2011, s. 18) „*typ dokumentu sloužícího plánování obsahu zkušenosti, kterou konkrétní žák získá ve škole a v činnostech ke škole se vztahujícím, tedy o dokument sloužící plánování obsahu vzdělávání jednotlivého žáka, podle jeho specifických potřeb.*“

Vyhláška č. 73/2005 (In: Kaprálek, Bělecký, 2011, s. 140) říká: „*Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popř. psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletitého žáka. Je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka.*“

Individuální vzdělávací program vychází ze vzdělávacího programu školy. Je však, na rozdíl od rámcových a školních vzdělávacích programů, určen pro konkrétního jedince se specifickými vzdělávacími potřebami (Kaprálék, Bělecký, 2011).

7.2 Legislativa, IVP a mimořádně nadaní žáci

Podle školského zákona - č. 561/2004 Sb. (In: Kaprálek, Bělecký, 2011, s. 136): „*Ředitel školy může s písemným doporučením školského poradenského zařízení povolit nezletilému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na žádost jeho zákonného zástupce a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na jeho žádost vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Ve středním vzdělávání nebo vyšším odborném vzdělávání může ředitel školy povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu i z jiných závažných důvodů.*“

Vyhláška č. 73/2005 (In: Kaprálek, Bělecký, 2011, s. 142) říká: „*Individuální vzdělávací plán je vypracován po nástupu mimořádně nadaného žáka do školy, nejpozději však do 3 měsíců po zjištění jeho mimořádného nadání. Individuální vzdělávací plán může být doplňován a upravován v průběhu školního roku.*

Za zpracování individuálního vzdělávacího plánu odpovídá ředitel školy. Individuální vzdělávací plán se vypracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem.

Ředitel školy seznámí s individuálním vzdělávacím plánem zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka, který tuto skutečnost potvrdí svým podpisem.

Určený pedagogický pracovník školy sleduje průběh vzdělávání mimořádně nadaného žáka a poskytuje společně se školským poradenským zařízením podporu žákovi i jeho zákonným zástupcům.“

7.3 Obsah IVP

7.3.1 Z hlediska legislativy IVP mimořádně nadaného jedince obsahuje:

Podle vyhlášky č. 73/2005 (In: Kaprálek, Bělecký, 2011, s. 142):

- *„závěry psychologických vyšetření, která blíže popisují oblast, typ a rozsah nadání a vzdělávací potřeby mimořádně nadaného žáka, případně vyjádření registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost*
- *údaje o způsobu poskytování individuální pedagogické nebo psychologické péče mimořádně nadanému žákovi*
- *vzdělávací model pro mimořádně nadaného žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu zkoušek*
- *seznam doporučených učebních pomůcek, učebnic a materiálů*
- *určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování péče o mimořádně nadaného žáka*
- *personální zajištění úprav a průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka*

- *určení pedagogického pracovníka školy pro sledování průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka a pro zajištění spolupráce se školským poradenským zařízením*
- *předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu.“*

7.3.2 **Z hlediska obecné pedagogiky IVP obsahuje:**

- **Cíle vzdělávání, dle Kaprálka a Běleckého (2011, s. 18):**
 - *„Cíl výuky je jedna z klíčových didaktických kategorií, vymezujících účel, záměr výuky (výstup, výsledek výuky). Progresivním trendem je charakterizovat cíle v kvalitách předpokládaných výsledků, kterých má žák dosáhnout.*
 - *Zahrnují:*
 - *Hodnoty a postoje*
 - *Produktivní činnosti a praktické dovednosti*
 - *Poznatky a porozumění*
 - *Jsou formulovány ve výukových programech a předmětových kurikulech.*
 - *Rozlišují se cíle vyučovacího předmětu jako celku, cíle ročníkové, a cíle pro určitá témata nebo výukové situace.“*
 - *Cíle rozdělujeme na obecné a obsahové. Obsahové cíle určují hloubku a šířku konkrétních témat. Pro obecné cíle se aktuálně užívá sjednocujícího termínu kompetence, což je vlastně souhrn znalostí, dovedností, schopností, hodnot, návyků a postojů (Průcha, Walterová a Mareš in Kaprálek, Bělecký, 2011).*
Kaprálek a Bělecký (2011, s. 20) uvádějí:
 - *„Z hlediska časového členíme cíle na dlouhodobé, střednědobé a krátkodobé.*
- **Obsah vzdělávání, struktura učiva**
 - *Ve školských vzdělávacích programech je vzdělávací obsah definován učivem. Stejně tomu je i u IVP. Zásadním vztahem, který je třeba si*

neustále uvědomovat, je nadřazenost očekávaných výstupů nad učivem. Učivo, ač je na úrovni školního vzdělávacího programu či IVP závazné, je pouhým prostředkem k dosažení vzdělávacích cílů. Jeho výběr tedy musí být při tvorbě IVP prováděn následovně, až po stanovení vzdělávacích cílů, a musí jim být podřízen.“

PRAKTICKÁ ČÁST

8 VÝZKUMNÉ PROBLÉMY

Výzkumné problémy mé bakalářské práce jsou:

- V jakých oblastech a jakými vyučovacími metodami, formami, způsoby, je vhodné vzdělávat mimořádně nadaného žáka na prvním stupni základní malotřídní školy?
- Jak přistupovat k nadanému žákovi pokud vykazuje nadání, ale nepatří do skupiny mimořádně nadaných?
- Je vhodné pro takového nadaného žáka vypracovat IVP?

Tento výzkumný problém by nebyl tak významný a ke zkoumání vhodný, pokud by mimořádně nadané dítě mělo podrobnou zprávu z pedagogicko-psychologické poradny (PPP), pokud by se u něho při každé další návštěvě PPP mimořádné nadání prokázalo a také pokud bychom vzdělávali nadaného žáka na škole, která se žákům nadaným věnuje intenzivně. Vědělo by se celkem přesně, jak k dítěti přistupovat a jakými metodami s ním pracovat. Zprávu z poradny škola obdržela teprve na konci prvního pololetí, nadaný žák se velmi těsně nevešel do kolonky mimořádně nadaný žák, stejně jako v roce minulém. A naše škola je jednak malotřídní a jednak je tento žák úplně první nadaný, který se zde vzdělává.

8.1 Objasnění pojmů používaných v praktické části

Pro objasnění pojmů jsem z důvodu jasného definování termínů použila pedagogický slovník autorů Průchy, Walterové, Mareše z roku 2003.

• vyučovací metody

- „*Je to postup, cesta, způsob vyučování.*
- *Charakterizuje činnost učitele vedoucí žáka k dosažení stanovených vzdělávacích cílů (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 287).“*

- **formy výuky**

- „*Prostředky, způsoby organizace výuky, vztahující se k uspořádání prostředí, způsobům organizace činností učitele a žáků (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 66).*“

- **vzdělávání**

- „*Je zkonstruovaný systém informací a činností, které jsou plánovány v kurikulu různých škol a vyučovacích předmětů a realizovány ve výuce. Souhrnně jsou tyto informace a činnosti chápány jakožto učivo, obsah vzdělání anebo jako vzdělávací cíle (Tamtéž, s. 292).*“

- **nadání**

- „*Je dosud málo prozkoumaný a proto obtížně definovatelný jev. Znamená schopnosti člověka pro takové výkony určitých činností intelektuálního nebo fyzického charakteru, které se mohou jevit jako výjimečné ve srovnání s běžnou populací (Tamtéž, s. 131).*“

- **málotřídní škola**

- „*Škola, v níž jsou žáci dvou či více ročníků vyučováni ve společné učebně (Tamtéž, s. 116).*“

- **PPP**

- „*Je zařízení, které se zabývá poradenskou činností v oblasti vývoje, výchovy a vzdělávání dětí a mládeže (Tamtéž, s. 159).*“

- **dotazník**

- „*Výzkumný a diagnostický prostředek ke shromažďování informací prostřednictvím dotazování osob, v písemné formě (Tamtéž, s. 49).*“

- **grafomotorika**

- „*Soubor psychomotorických činností, které jedinec vykonává při psaní. Psaní není jen záležitost psacích pohybů ruky, ale je řízeno psychikou (Tamtéž, s. 69, 70).*“

- **zkušenost**

- „Obecně je to poznávání světa, které se opírá o smysly, prožitky, sociální styk a praktickou činnost (Průcha, Walterová, Mareš, s. 312).“

9 STANOVENÍ HYPOTÉZ

Hypotézy, které jsem stanovila, čerpám z názoru odborníků, kteří se zabývají mimořádně nadanými dětmi, a také jsem hypotézy stanovila z praktických problémů, které vyvstaly při řešení vzdělávání konkrétního nadaného žáka na naší škole.

9.1 Hypotéza 1: Zkušenosti pedagogů malotřídních škol ve vzdělávání nadaných dětí jsou velmi malé

Nemám k dispozici přesná čísla počtu nadaných dětí v naší republice. Odhaduji, že za posledních deset let velmi stoupla. O dětech mimořádně nadaných se začalo více hovořit a více se jim věnujeme. Ale troufám si tvrdit, že jen malé procento učitelů má zkušenosti a ví, jak pracovat s nadaným žákem. V posledních letech je o mnoho lepší teoretická příprava učitelů, než v dřívějších letech. Mají možnost vzdělávat se různými kurzy hrazenými MŠMT, různými semináři, webináři, mohou se např. i účastnit konferencí pořádaných mensou, kde mají možnost se o vzdělávání nadaných dětí dozvědět víc. Samozřejmě předpokládám, že nejvíce budou zainteresováni a vzdělání učitelé velkých škol a to převážně těch škol, které se nadaným dětem věnují. Učitelé malotřídních škol spíše řeší opačné problémy. Vzhledem k malým počtům žáků ve třídách se zde mají tendenci vzdělávat děti se specifickými poruchami školních dovedností nebo děti s průměrným či podprůměrným IQ popř. děti s jinými handicapy.

9.2 Hypotéza 2: Mimořádně nadané dítě na 1. stupni ZŠ je třeba rozvíjet ve všech oblastech, nejenom v oblasti nadání.

Dítě na 1. stupni ZŠ, které je velmi napřed oproti svým vrstevníkům v rozumové, paměťové, matematicko-logické a verbální oblasti, nemůžeme nechat zakrnět v dalších, ne tak rozvinutých oblastech. Na tyto disproporce ve vývoji nadaných dětí poukazují v mé teoretické části, v tabulce č. 2-1. Ale ne vždy se názory odborníků shodují a například v oblasti grafomotoriky se i rozcházejí. Tak, jak jsem uvedla v teoretické části, v charakteristice nadaných jedinců v oblasti psychomotoriky, se některé specializované školy, při zjištění, že má dítě grafomotorické obtíže, rozhodnout nechat žáka raději psát verzálami a tím mu umožní rychleji psát, rychleji se písemně vyjadřovat. Nerozvinou však jeho grafomotorické dovednosti, jemnou motoriku, písmo

psací. A o tom by se mělo hovořit především s psychology, nakolik to je nebo není důležité.

9.3 Hypotéza 3: Učitelé často volí i nevhodné metody, jak pracovat s mimořádně nadaným žákem

Těžké je posoudit, která metoda práce je vhodnější a která ne. Vždy je nutné přihlížet k individualitě jednotlivců a podle toho volit metody práce s nimi. Odborníci, věnující se nadaným dětem již nějaký čas ale říkají, že zvolit jednu metodu práce a s tou pracovat neustále není vhodné.

9.4 Hypotéza 4: Učitelé jsou vzděláni, a proto vědí, že IVP budou vypracovávat pouze pro odborníkem diagnostikovaného žáka s mimořádným nadáním

Učitelé, kteří již mají s vypracováváním IVP své zkušenosti, vědí, že ze zákona mají vypracovávat IVP pro žáka, který z PPP dostane status mimořádně nadaného žáka. Zajímám se tedy, zda by učitelé vypracovali IVP, pokud žák jasně nadání prokazuje, ale status mimořádně nadaného žáka v PPP nesplní.

10 POPIS VÝZKUMNÉ METODY

10.1 Výzkumná metodika

Pro svůj výzkum jsem vybrala metodu dotazníku, kterou pravděpodobně nejlépe zjistím názory učitelů na dané otázky, týkající se vzdělávání mimořádně nadaných dětí.

V dotazníku byly použity jak otázky uzavřené, tak i polouzavřené. Jedna z otázek má možnost vlastního vyjádření.

Dotazníky byly rozeslány buď emailem po malotřídních školách po celém Česku, s velmi malou návratností, anebo jsem navštívila malotřídní školy v okolí mého bydliště ve východních Čechách s žádostí o vyplnění a s týdenním časovým fontem.

Jednotlivé odpovědi na otázky jsem vyhodnotila a dále jsou zpracovány formou grafů. Ty ukazují počty respondentů a jejich zvolené odpovědi na dané otázky.

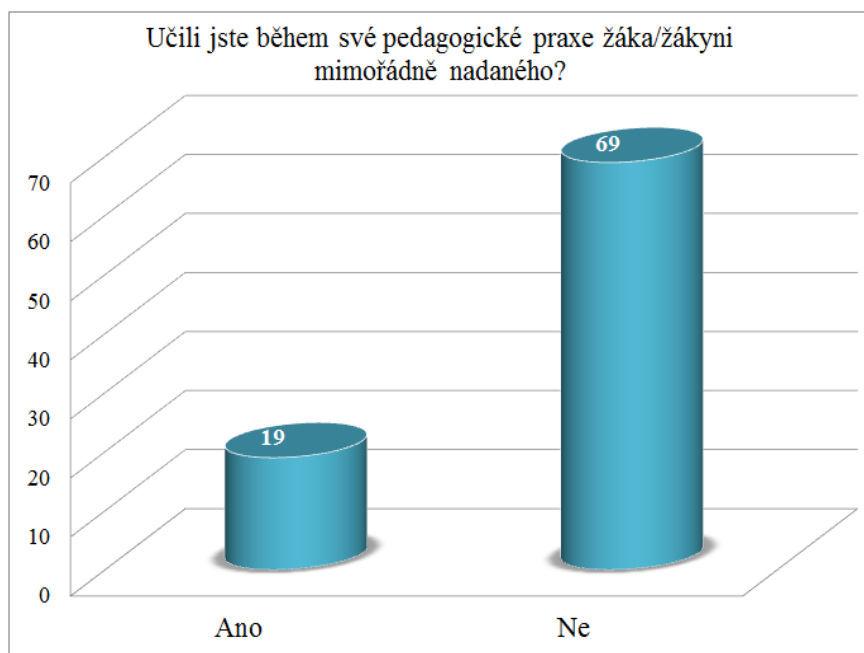
10.2 Výzkumný vzorek

Cílovou skupinou jsou učitelé malotřídních škol. Ptám se na jejich zkušenosti a na jejich názory týkající se vzdělávání nadaných dětí. Na závěr jsem z obou způsobů získání dotazníku, emailem a osobně, obdržela 88 vyplněných dotazníků. Jejich vyhodnocení předkládám na dalších stranách této práce.

11 VYHODNOCENÍ EMPIRICKÝCH DAT

Vyhodnocení dotazníku je převedeno do grafů. Vždy je uvedena otázka, počet respondentů a jejich odpovědi.

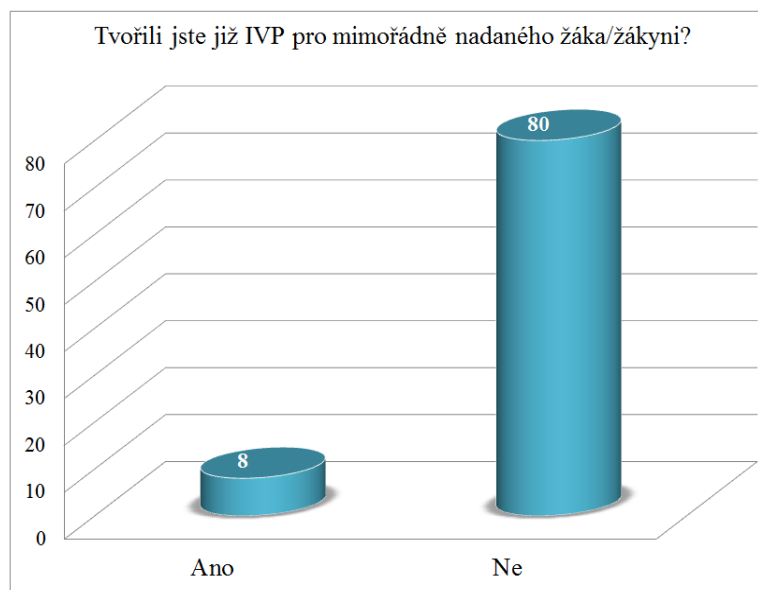
Graf 1

Zdroj: vlastní

Graf 1 ukazuje, kolik učitelů má zkušenosti ze své pedagogické praxe s žákem mimořádně nadaným.

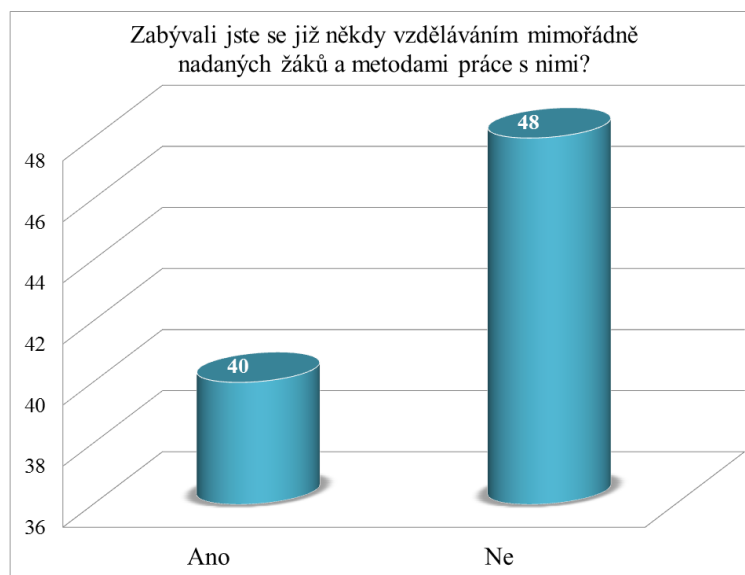
Graf 2

Zdroj: vlastní

Na grafu 2 je patrné, že jen velmi málo z dotázaných učitelů má zkušenosti s tvorbou IVP pro mimořádně nadaného žáka.

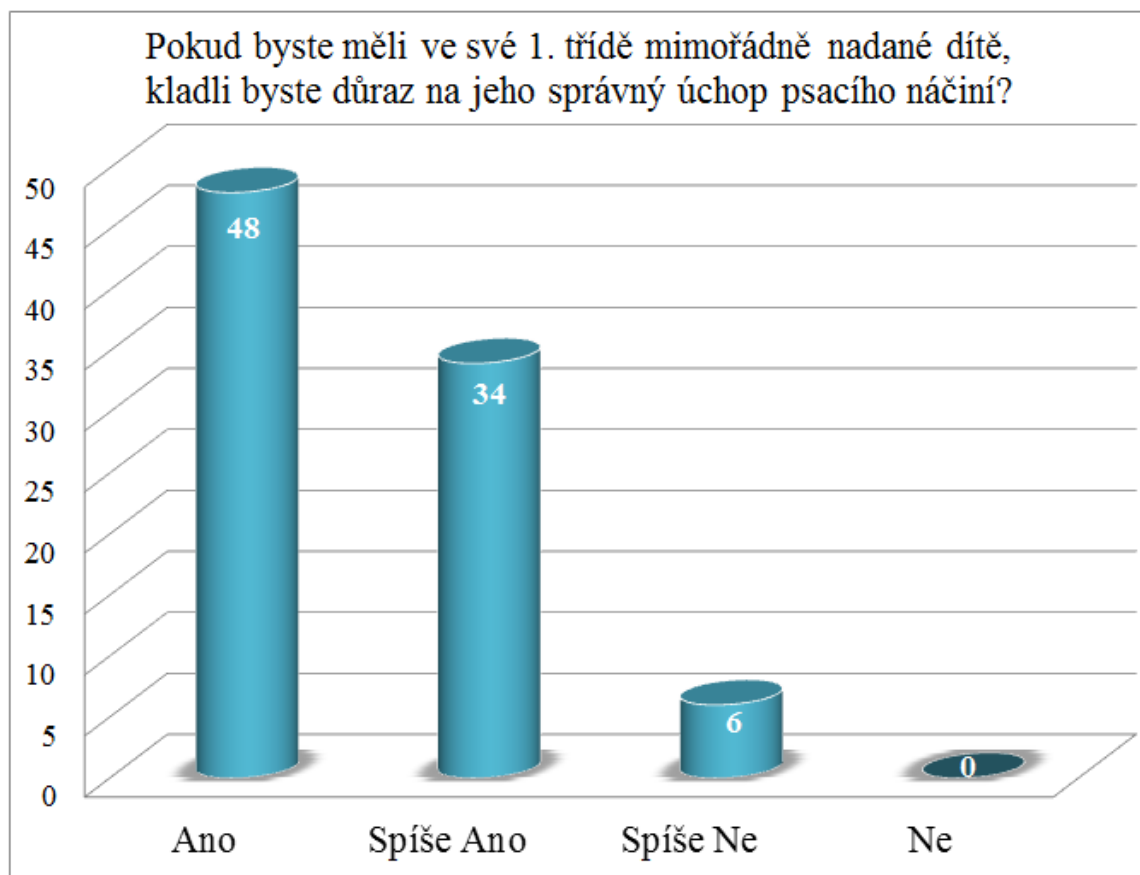
Graf 3

Zdroj: vlastní

Graf 3 znázorňuje, kolik z dotázaných učitelů se již, alespoň teoreticky, zabývalo vzděláváním nadaných žáků.

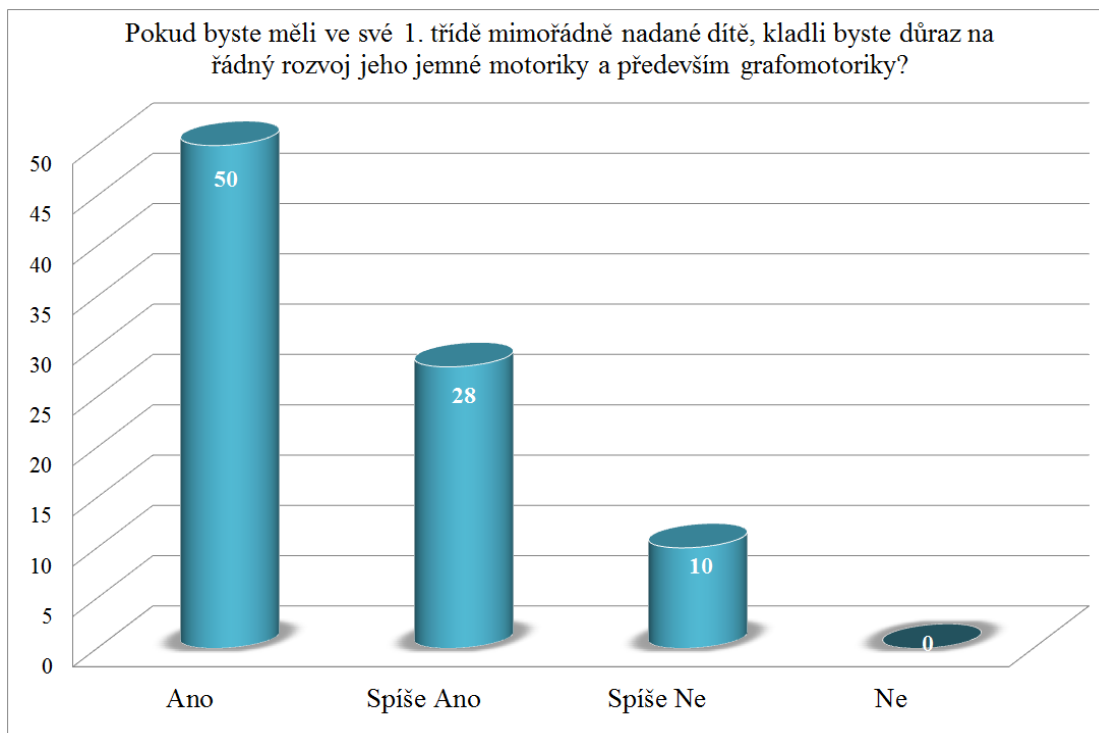
Graf 4

Zdroj: vlastní

Graf 4 znázorňuje, kolik učitelů si myslí, že držet správně tužku je i pro nadané dítě v první třídě důležité.

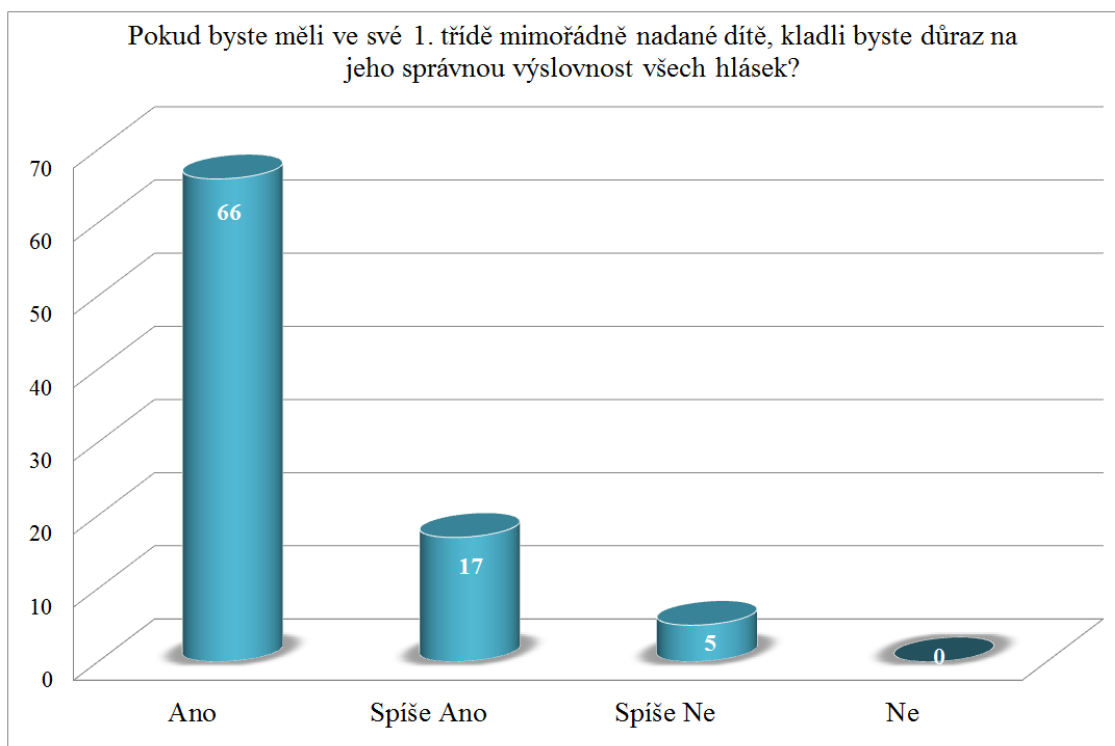
Graf 5

Zdroj: vlastní

Graf 5 znázorňuje, kolik učitelů považuje řádný rozvoj grafomotoriky u nadaného dítěte za důležitý pro jeho další rozvoj.

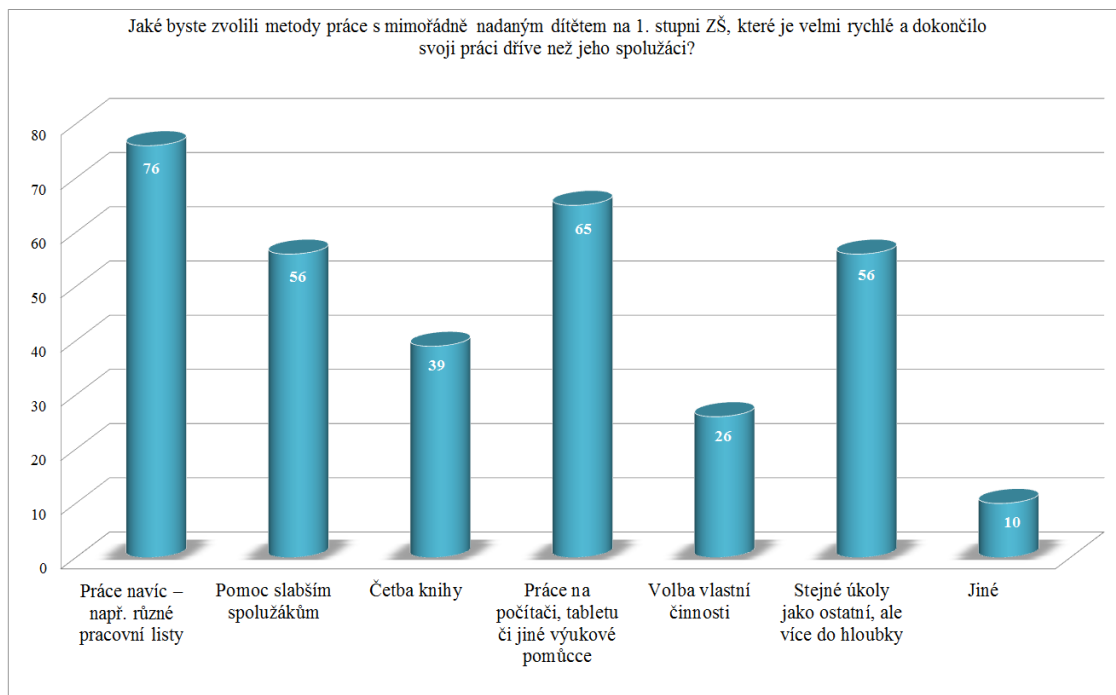
Graf 6

Zdroj: vlastní

Graf 6 znázorňuje, kolik učitelů si myslí, že je třeba u nadaného dítěte dbát na správnou výslovnost všech hlásek.

Graf 7

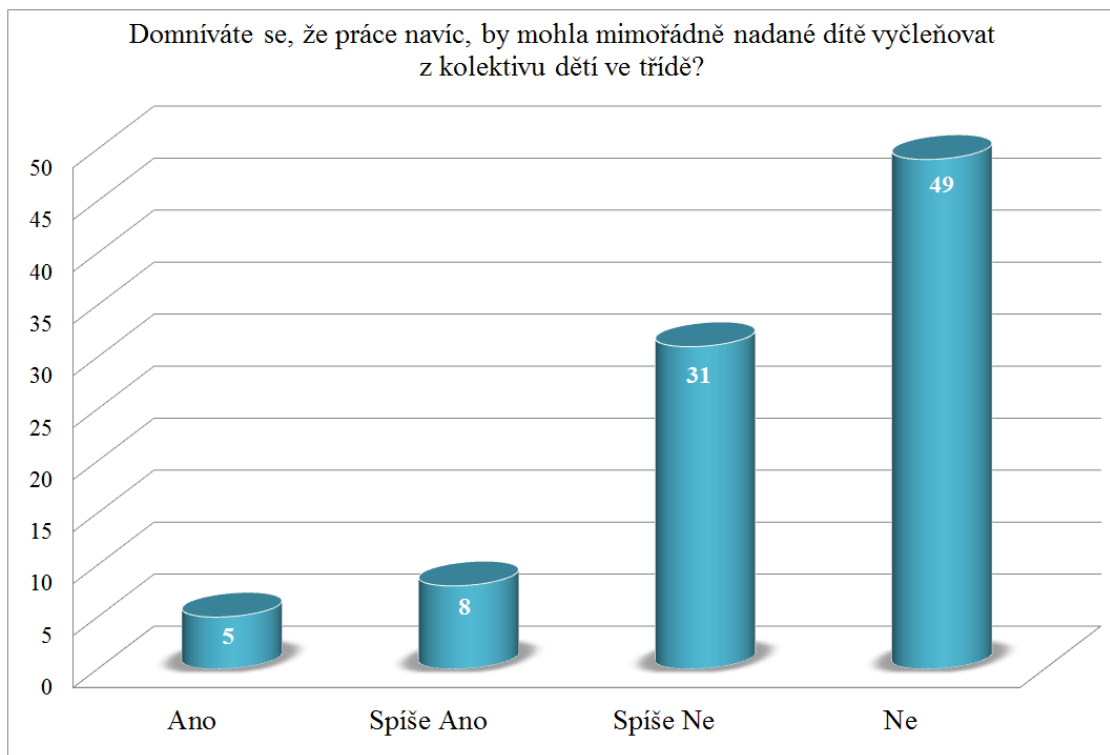
Zdroj: vlastní

Graf 7 znázorňuje, jaké vyučovací metody práce by volili pedagogové, při rychlém pracovním tempu nadaného dítěte.

Zde uvádím další možnosti, jakými jinými způsoby dál nadané dítě vzdělávat a rozvíjet, když je se svou prací hotov dříve než ostatní. Uvedli je učitelé ve svých dotaznících:

- Hlavalamy, logické úlohy, puzzle
- Didaktické hry
- Problémové úlohy, rébusy
- Projekty

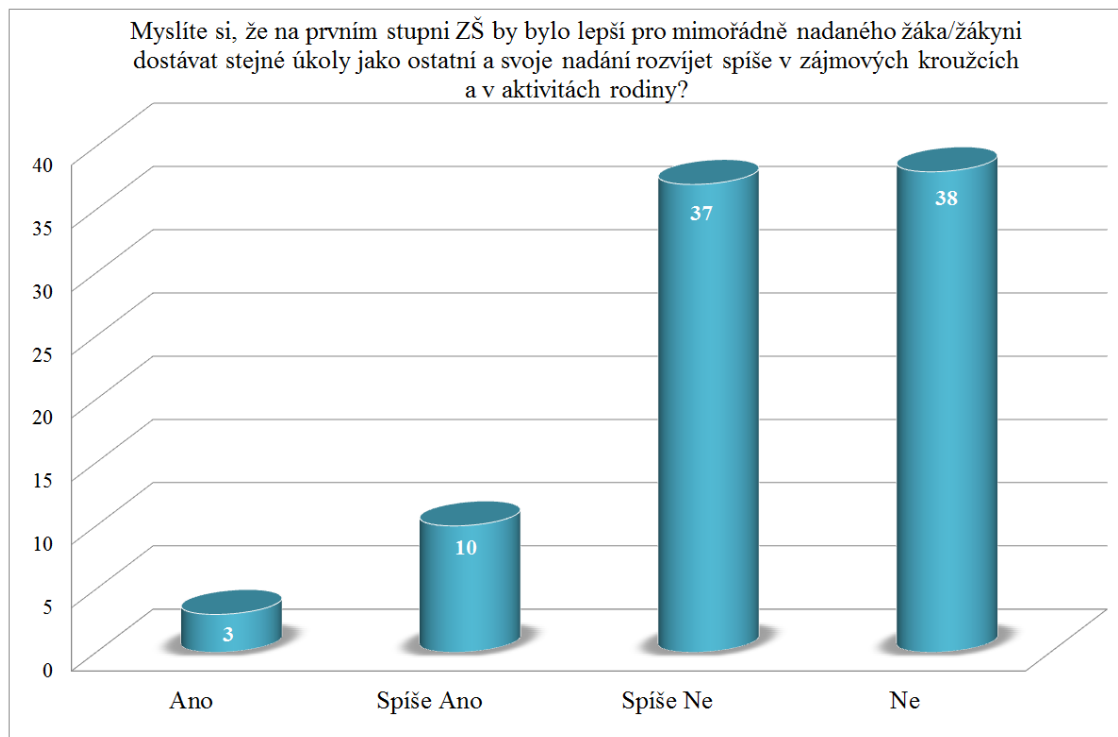
Graf 8

Zdroj: vlastní

Graf 8 znázorňuje, kolik učitelů si myslí, že práce navíc by mohla dítě vyčleňovat z kolektivu ostatních dětí ve třídě.

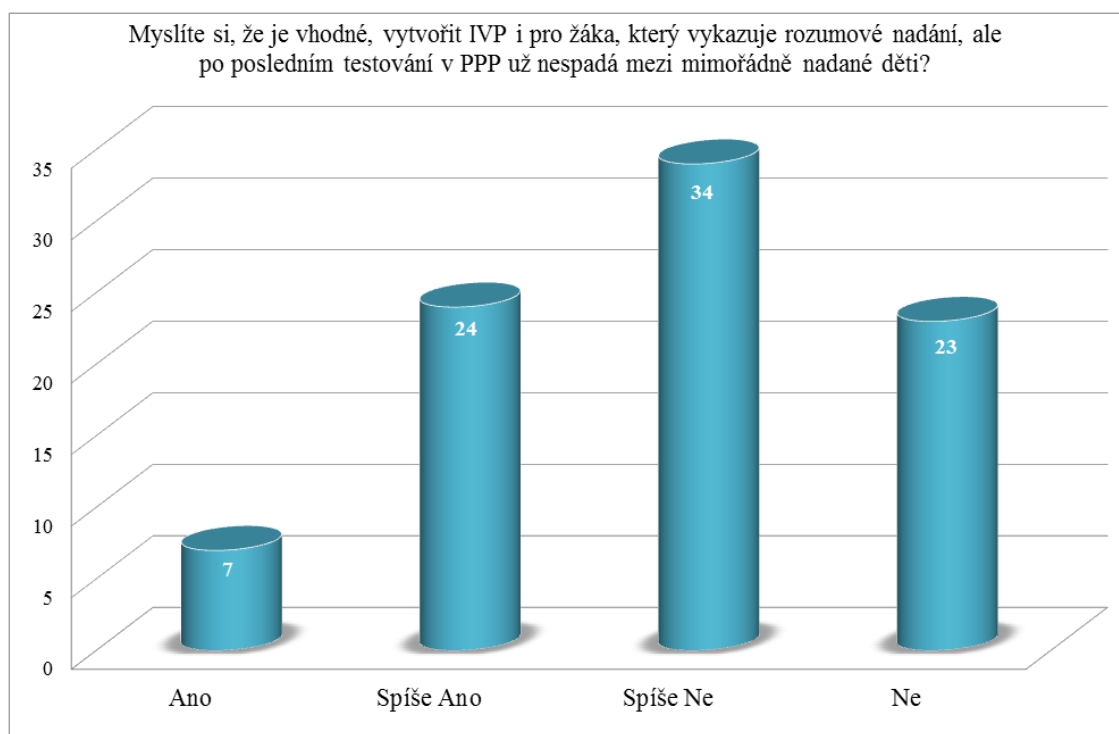
Graf 9

Zdroj: vlastní

Graf 9 ukazuje, kolik učitelů stojí za názorem, nadané dítě ve škole rozvíjet tak jako ostatní děti a nadání rozvíjet pouze v mimoškolních činnostech.

Graf 10

Zdroj: vlastní

Graf 10 ukazuje, kolik učitelů si myslí, že je vhodné pro nadaného žáka tvořit IVP, i když po posledním testování v PPP nebyl jako mimořádně nadané dítě diagnostikován.

12 VERIFIKACE HYPOTÉZ

12.1 Hypotéza 1: Zkušenosti pedagogů malotřídních škol ve vzdělávání nadaných dětí jsou velmi malé.

Hypotéza se v mém dotazníku jasně potvrdila. Zkušenosti pedagogů týkajících se vzdělávání nadaných dětí jsou jen velmi malé. Jen téměř čtvrtina z dotázaných pedagogů již učila nějakého nadaného žáka. A ani ne desetina z nich vypracovávala IVP pro mimořádně nadaného žáka. S teoretickou přípravou jsou na tom učitelé o mnoho lépe. Téměř polovina se jich už vzdělávala a má teoretickou představu, jak vyučovat mimořádně nadané jedince, jakými metodami s ním pracovat. Dotazník byl položen pouze pedagogům malotřídních škol, předpokládám však, že i na jiných ne malotřídních školách by výsledky nedopadly jinak. Jinou věcí jsou velké školy ve velkoměstech a především ty, které se nadaným dětem věnují.

12.2 Hypotéza 2: Mimořádně nadané dítě na 1. stupni ZŠ je třeba rozvíjet ve všech oblastech, nejenom v oblasti nadání.

Tato hypotéza se potvrdila ve všech otázkách mého dotazníku téměř stoprocentně. Většina odpovědí vždy byla souhlasná nebo spíše souhlasná. Ve sporných oblastech a problémových bodech mají respondenti tedy jasno a přiklání se k všestrannému rozvoji nadaného dítěte na 1. stupni ZŠ. Velmi mě potěšila názorová jednoznačnost pedagogů v otázce řeči. Pro pedagogy naší školy tedy jasná vize. Rozvíjet nadané dítě i v oblastech, kde se nadání neprojevuje. Z poslední zprávy z PPP je jasně napsáno v jakých oblastech je žáka třeba reedukovat. Ráda bych však poukázala na jednu velmi důležitou věc a tou je, kdy žáka reedukovat. V teoretické části v kapitole 6.3 uvádím příklady, jak vzdělávat žáka v běžné třídě. Píši zde, že žák pokud je se svou prací dříve hotov, není vhodné s ním v tuto dobu provádět žádné doučování jeho slabších oblastí. Důvodem je to, že se jedná o práci, která ho nebaví a je pro něho spíš nepříjemná. To by mohlo napříště vést k tomu, že ztratí motivaci předvádět skvělé výkony a raději bude pracovat pomalým tempem jako jeho spolužáci. Na reedukaci je tedy třeba vyhranit speciální čas, případně zapojit celou třídu anebo ji provádět doma za domácí úkol či ve specializovaných kurzech, např. kurz grafomotoriky.

12.3 Hypotéza 3: Učitelé často volí i nevhodné metody, jak pracovat s mimořádně nadaným žákem

Tato hypotéza se nepotvrdila úplně stoprocentně, ale ve většině případů učitelé sáhnou po metodě, která naprosto vhodná není.

Nejčastěji je mezi pedagogy rozšířená tzv. práce navíc, což znamená, že nadané dítě spočítá o několik sloupečků příkladů navíc nebo dostane nakopírovaný papír s úkoly navíc. Je prokázáno, že tento přístup může dítě z kolektivu v běžné třídě vyčleňovat, může ho také velmi brzy přestat bavit a raději bude vyčkávat na ostatní, než aby byl hotov mezi prvními a dostal nudnou práci znovu. Na to poukazuje v praxi velmi erudovaná paní doktorka Eva Machů ve své knize *Nadaný žák*. Proto práce navíc není jediná správná cesta. Nikdo z odborníků však jistě netvrdí, že jednou za čas, taková práce dítěti škodí. Neměla by ale být každodenní součástí rozvíjení nadaného dítěte.

Další často mylnou představou pedagoga je, že nadaný žák, když je se svou prací hotov, může pomáhat těm, kteří jsou pomalejší. Tento způsob práce s nadaným dítětem zvolila víc jak polovina dotázaných pedagogů. Jak již uvádím v teoretické části a odkazuji se tak na knihu *Základy pedagogiky nadaných* paní Juráškové, která říká, že, pomoc druhým nerozvíjí nadání nadaného, ale pouze toho, kterému pomáhá. Proto tento způsob využití času nadaného žáka není vhodný k jeho vzdělávání a rozvíjení, a pokud ano, tak jen výjimečně.

Co je však velmi šokující a co možná souvisí i s neznalostí daného problému, je otázka týkající se vyčlenění dítěte ve třídě. Zde se tedy hypotéza potvrdila téměř stoprocentně a je třeba dělat velkou osvětu, aby dítě ve své třídě netrpělo vyčleněním. V knize E. Machů je uvedeno několik kazuistik nadaných dětí, kde se právě dělo vyčlenění z kolektivu dětí, z důvodu odlišnosti žáka, odlišnosti jeho práce ve třídě. Abychom tomu předcházeli, zdá se jako nejvhodnější pracovat s žákem na stejných úkolech jako ostatní, ale více do hloubky. I tento způsob práce s nadaným dítětem si vybrala více než polovina respondentů.

Většina respondentů je též přesvědčena, že nadané dítě by mělo být řádně rozvíjeno po stránce svého nadání i ve škole. Což považuji za velmi dobré rozhodnutí. Jsem stejného názoru a tento názor zastává též paní doktorka Laznibatová, kterou jsem zmínila v šesté kapitole. *Nadaný žák*, který se vzdělává v běžné třídě, se velmi brzy

začne nudit. Je tedy třeba, přistoupit k řádnému rozvoji jeho nadání, a nejlépe takovým způsobem, který se týká žákových oblastí zájmu, kde se předpokládá největší motivace k jakékoli činnosti.

12.4 Hypotéza 4: Učitelé jsou vzděláni, a proto vědí, že IVP budou vypracovávat pouze pro odborníkem diagnostikovaného žáka s mimořádným nadáním.

Tato hypotéza se víceméně potvrdila. Učitelé, až na výjimky, by takovému nadanému žákovi IVP spíše nevypracovávali. Snažila jsem se mezi těmi, kteří žákovi v dotazníku IVP vypracovat navrhli, zjistit souvislosti - zda již takové IVP vypracovávali, či takového žáka již učili nebo jsou vzděláni v tomto oboru. Došla jsem ale k závěru, že odpovědi těch, co tuto možnost zvolili, se tak různí, že není možné najít společný znak. Vzhledem k tomu, že se tato hypotéza víceméně potvrdila, by bylo nasnadě říci, že můj žák IVP nepotřebuje a není potřeba mu ho vypracovávat. Proto považuji za nezbytné mého žáka a jeho situaci podrobně představit. Jan chodí letos do naší první třídy, kde se vzdělává 12 dětí. Jako předškolák již četl, sám si vyhledával informace v encyklopediích a dozvídal se nové věci. Sčítal a odčítal v oboru do 100 již se vstupem do školy. Těž psát verzáliemi mu nečiní žádné problémy. Má celkem velký přehled, hodně věcí si snadno pamatuje. Je spíše introvertního ladění, velmi slušný, zdvořilý. Zatímco jeho spolužáci se od září teprve začali učit jednotlivá písmena a učivo první třídy, Jan už to vše dávno umí. Ve vyšetření v PPP nespadá do mimořádně nadaných žáků a tedy ani není nutné mu vypracovat IVP nebo přeskočit ročník. Co má ale takový Jan v první třídě dělat, když už kromě psacího písma vše ostatní ovládá? Doporučení bylo napravovat dílčí deficity, které se u Jana také objevují. Ale přece nemůže stále jen dělat to, co mu nejde, co ho vlastně vůbec nebaví, co ho z kolektivu spolužáků vyčleňuje a co mu první třídu určitě znechutí. Také ze strany rodičů bylo vysloveno přání takové IVP vytvořit a proto jsme se tomu nebránili. Na následující straně předkládám Janův IVP.

13 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

Místo části II přikládám Janovu zprávu z PPP. Tento plán je vypracován na 3. čtvrtletí.

I. Vyplní škola:

Škola	ZŠ a MŠ Skořenice
-------	-------------------

Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení žáka/žákyně	Jan		
Datum narození		Bydliště	
Třída	první		
Školní rok	2014/2015		

Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka/žákyně podle IVP ze dne	
Zdůvodnění	
Rozumové schopnosti v pásmu nadprůměru, výrazně převažuje verbální část – vyšší průměr, názorová část – vyšší průměr, vědomosti, slovně logické myšlení, početní dovednosti, slovní zásoba, čtenářské dovednosti – vyšší nadprůměr, zrakový postřeh, sociální vhled – nadprůměrné, plošná orientace, praktický úsudek – nad průměrem	

Předměty, jejichž výuka je realizována podle individuálního vzdělávacího plánu	Český jazyk Matematika
--	---------------------------

Školská poradenská, zdravotnická a jiná zařízení, která se podílejí na péči o žáka/žákyni	PPP Pardubice
---	---------------

Výsledky vyšetření žáka/žákyně ve školském poradenském zařízení

PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ PORADNA PARDUBICE

Sukova třída 1260, 530 02 Pardubice tel.: 466 410 327 – 8

e-mail: ppp.pce@seznam.cz

www.ppp-pardubice.cz

Č. j: 41 024 / 14

Rodičům dítěte pro potřeby školy

Datum: 22. 12. 2014

ZPRÁVA Z KONTROLNÍHO PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉHO VYŠETŘENÍ

██████████ Jan, nar. ██████████ bytem ██████████ Choceň,
žák I. roč. ZŠ Skořenice.

Vyšetření provedeno na žádost rodičů – pro kontrolní zjištění aktuální úrovně nadání, chlapec se jeví jako nadané dítě. Dle rodičů i dle školy je Honzík před svými vrstevníky napřed, zejména v naukových předmětech, v matematice a ve čtení, ve psaní je v normě. Emočně i v soustředění odpovídá věku. Ve škole dostává jinou práci než ostatní děti, nechce ale často být jiný než ostatní. Dle rodičů je trochu „líný“, doma odmítá psát úkoly, „scény“ trvají i dvě hodiny. Občas odmítá jíst.

V PPP byl pro zjištění úrovně nadání vyšetřen v roce 2013, dy výkon odpovídal nadprůměru, ovšem ne mimořádnému nadání. Doporučena byla kontrola za rok.

Zákonný zástupce byl seznámen s charakterem vyšetření v PPP, s právy a povinnostmi, které vyplývají z vyšetření. Vyšetření bylo realizováno na základě žádosti zákonného zástupce s jeho informovaným souhlasem.

Údaje zjištěné z anamnézy a rozhovoru se zákonnými zástupci ukazují na zřetelné nápadnosti v raných vývojových stádiích dítěte.

Použité diagnostické metody: řízený rozhovor, pozorování, Reyova figura, Zkouška čtení, Zkouška psaní, Diagnostika specifických poruch učení II., WISC-III^{SK}, Kresba postavy.

Z psychologického vyšetření dne 03. 12. 2014:

Honzík spolupracuje ochotně, snaží se, vyhovuje mu častá zpětná vazba a vedení. Dobře reaguje na pochvalu. Je povídativý, komunikativní. V průběhu vyšetření je neklidný, vrtí se. Jeho projevy jsou přiměřené věku – tedy pozornost v průběhu kolísá, unaví se, potřebuje činnosti střídát. V řeči se občas zadrhne, pokud něco vypráví s emočním doprovodem.

Rozumové schopnosti jsou aktuálně situované do pásma nadprůměru, jsou výrazně nerovnoměrně rozložené ve prospěch verbální části /odpovídá školní výkonnosti a lze ji částečně ovlivnit vzděláváním/, která dosahuje výkonu v mimořádném nadání – vyšší nadprůměr, názorová část /odpovídá vrozeným dispozicím/ je v pásmu vyššího průměru.

Z aktuálního výkonu : ve vyšším nadprůměru jsou vědomosti, slovně-logické myšlení, početní dovednosti a slovní zásoba. Nadprůměrné jsou zrakový postřeh a sociální vhled, nad průměrem jsou plošná orientace a praktický úsudek, průměrné jsou vizuomotorická koordinace a krátkodobá sluchová paměť. V nižším průměru je prostorová orientace.

Ze speciálně pedagogického vyšetření dne 17. 12. 2014:

Kontakt navazuje chlapec pozvolna, je rezervovanější, působí vážným dojmem, neusměje se, drží si odstup. V komunikaci pasivnější, rozvázný, váží svoje slova. Sleduje vše kolem, mapuje prostředí. Od poloviny šetření je Honzík unavený, zívá, patrný je zvýšený psychomotorický neklid (dle sdělení je po nemoci). Pomalejší pracovní tempo, vždy chvíli trvá, než začne práci. Pokud Honzík něco neví, nevzdává se, ale snaží se vymyslet přiměřenou variantu. Citlivý, obtížně snáší neúspěch, pokud je upozorněn na chybu – rychle opravuje, aby „to nebylo vidět“. Má také tendence dělat si vše po svém, je svéhlavička. V řeči drmolí, je mu hůře rozumnět.

Chlapec má spíše encyklopedické znalosti (hodně ho baví vlaky), ale na „běžné“ otázky odpovídá nepřesně, zbytečně složitě. Je rád pochválen.

Zkouška čtení: čtenářské dovednosti chlapce jsou rozvinuty nadprůměrně co do rychlosti, Honzík čte s ukazováním, po větných celcích, bez chyb, se správnou větnou intonací. Nepřesně však používá melodii hlasu, místy „polyká“ slova (obtíže s dýcháním). Při reprodukci čteného textu nejprve heslovitě vyjmenuje části děje, poté na jakýkoli dotaz odpoví správně, pamatuje si i detaily. Chlapec se vyjadřuje stručně, „technicky“.

Zkouška psaní: PHK, nesprávný úchop, velký tlak na podložku. Posouvání ruky po papíře není plynulé – zárazy. Písmo méně úhledné, kostrbaté, nepřesné dodržování linky, nepřesné tvary písmen, na některé tvary si Honzík nemůže vzpomenout (ale prý ve škole ještě neprobírali). Psaní jako takové je pro chlapce více namahavější než ústní projev.

Specifické zkoušky: oslabená (ještě nezralá) je sluchová analýza a syntéza, vizuomotorická a audiomotorická koordinace, krátkodobá zraková paměť a jemná motorika. Na dobré úrovni již pravolevá orientace, zrakové a sluchové vnímání. Lateralita souhlasná (pravá ruka x pravé oko).

Závěr:

Dysgrafické rysy. Rozumové schopnosti jsou aktuálně situované do pásma nadprůměru, mají výrazně nerovnoměrnou skladbu, kdy převažuje verbální oblast /více ovlivnitelná výukou, vzděláváním/, ve které dosahuje mimořádného nadání, nad názorovou /vrozenou/ oblastí, která je v pásmu vyššího průměru. Osobnostně a emočně chlapec odpovídá věku, tedy šesti letům, mohou se tedy objevovat výkyvy, sklon k odmítání plnění povinností, upřednostňování hry či aktivity, která ho více baví, možná je i unavitelnost.

Chlapec aktuálně nespĺňuje statut mimořádně nadaného žáka, kdy by bylo možné doporučit vypracování individuálního vzdělávacího plánu.

V souladu s § 2 Zákona č. 561/2004 Sb. (Školský zákon) ve znění pozdějších předpisů doporučujeme při dalším vzdělávání chlapce ve škole vzít v úvahu závěry vyšetření s uplatněním standardních forem hodnocení a klasifikace.

Doporučované metody a formy práce:

- Při zaškolování chlapce v 1. třídě spatřujeme jako velmi důležité nepřeskakovat ani nepotlačovat přirozený proces, kdy se vytvářejí zásadní sociální vztahy a vrstevnické vazby, základní studijní a pracovní návyky a celoživotní vztah ke škole v chráněném prostředí. Stejně tak je pro Honzika potřebné, aby v oblasti grafomotoriky postupoval společně se spolužáky od začátku a společným tempem, aby si osvojil dobře základní dovednosti psaní. Zde by zatím jakékoli urychlování mělo spíše negativní dopad.
- Dle možností školy a její dohody s rodinou doporučujeme, aby chlapec při rychlejším zvládnutí učiva 1. ročníku mohl příležitostně docházet na předmět matematika, čtení, případně i na další předměty do 2., event. vyššího ročníku.
- V oblastech, které jsou u chlapce rozvinuty nadprůměrně (slovně logické myšlení, vědomosti, sociální vhlad, prostorová představivost, početní dovednosti, zrakové vnímání, slovní zásoba a způsob užívání slov) využívat speciální metody, postupy, formy a způsoby vzdělávání, didaktické materiály k jejich dalšímu rozvoji ve smyslu prohlubování, rozšiřování a obohacování, ne přílišného urychlování.
- Pracovat s alternativními učebnicemi a pracovními listy, využívat speciálních výukových PC programů, deskových her apod.
- Respektovat individuální úroveň schopností a vědomostí chlapce.
- Rozvíjet tvořivé myšlení a myšlení k řešení problému; omezovat paměťové a mechanické učení, vyhýbat se drilou a rutině.
- Poskytovat rozsáhlý základ informací z různých oblastí; využívat internetu.
- Respektovat vlastní tempo práce chlapce.
- Neautoritativní komunikace.
- Provádět společné hodnocení činností, i kritika může být velmi pozitivním faktorem osobnostního rozvoje.
- Při hodnocení žáka je důležité stanovit jasná kritéria, neporovnávat výkony Honzika s výkony ostatních, ve třídě vytvořit nesoutěživé klima, využívat i hodnocení slovní.
- Při hodnocení pracovat s chybou – i nadaný žák má právo na chybu, na selhání a nedokonalost.
- Pozor na stres z neúspěchu.
- I nadaný žák potřebuje slyšet pochvalu a povzbuzení.
- Pomoci chlapci vytvářet správný sebeobraz; rozvíjet přiměřený, objektivní postoj ke svému výkonu a k sobě samému.

- Pracovat s pozitivní motivací, chválit, podporovat, oceňovat, podporovat pozitivní sebehodnocení.
- Využívat instituce, kam je možné se obrátit s nadaným dítětem - střediska volného času, základní umělecké školy, nestátní organizace (Mensa, Centrum nadání), soutěže a olympiády, internetové kurzy a internet, vzdělávací tisk a média (21. století, ABC, 100+1 zahraničních zajímavostí, National Geographic...).

Individuální podpora chlapce v oblasti, která je aktuálně méně vyspělá:

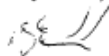
- vizuomotorická koordinace - sladění zrakových vjemů s pohybem (dokreslování, obtahování linií apod.)
- audiomotorická koordinace - sladění sluchových vjemů s pohybem (opakovat rytmus dle vzoru, opakovat a rozvíjet délky slov)
- skládání a rozkládání slov z paměti (slovní fotbal, slovo začínající či končící určitou hláskou nebo slabikou, určování pozice určených hlásek ve slově apod.)
- krátkodobá zraková paměť
- jemná motorika, uvolňovací cviky, podpora správného úchopu psacího náčiní

Kontrolní šetření v PPP doporučujeme za 1 rok.

Zákonný zástupce byl seznámen se závěry vyšetření, s navrhovanými doporučeními a případnými riziky, která z navržených doporučení vyplývají a vyjádřil s nimi písemný souhlas.

Zákonný zástupce dítěte je povinen dle zákona 561/2004 Sb. (školský zákon) § 22 odst. 3 písm. c) informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání a dle písm. e) oznamovat škole a školskému zařízení údaje podle § 28 odst. 2 a 3 a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích.

Vyšetřily: Mgr. Ivana Němcová, speciální pedagog
Mgr. Irena Dojčánová, psycholog

Pedagogicko-psychologická
poradna Pardubice
Pardubice, Sukova třída 1260
PŠC 530 02

PaedDr. Jiří KNOLL
ředitel PPP

Přílohy (informační materiál - předán i rodičům)

Příloha č.1: **Obecné metody a přístupy práce k žákovi s mimořádným nadáním**

Příloha č.2: **Seznam doporučené literatury, internetové odkazy, kontakty na organizace zabývající se nadanými dětmi, možné rozšiřující knihy**

Příloha č.3: **Rozvíjející hry**

Příloha č.4: **Materiály pro nadané**

Příloha č.5: **Náměty témat k rozvíjení a obohacování učiva matematiky**

Příloha č.6: **Aktivity pro rozvoj jazykového nadání**

III. Vyplní vyučující předmětu, jehož výuka je realizována podle individuálního vzdělávacího plánu:

Vyučovací předmět	Český jazyk
-------------------	-------------

Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení žáka/žákyně	Jan		
Třída	první	Školní rok	2014/2015
Vyučující	Mgr. Diepoltová	datum, odkdy žáka/žákyni předmětu vyučuje	9/2014
Změna vyučujícího v průběhu školního roku,		datum změny	

Vstupní pedagogická diagnostika (aktuální stupeň dosažených vědomostí, dovedností, návyků)	<ul style="list-style-type: none"> - nesprávný úchop psacího náčiní - zárazy při psaní, velký tlak na podložku - kostřbaté neúhledné písmo, nepřesné tvary písmen, nedodržování linek - čte rychle, bez chyb, špatná intonace hlasu, polykání slov - drmolí, vyjadřuje se technicky
Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka/žákyně	<ul style="list-style-type: none"> - rozvoj čtenářských dovedností – práce s intonací, dechem, melodií hlasu, čtení s porozuměním, tvorba vět, čtenářské hádanky, jazykové hry a rébusy, křížovky - rozvoj mluveného projevu, plynulosti řeči - práce s výukovými programy na int. tabuli, PC - práce s textem – doplňování, odpovědi, obrázkové osnovy, reprodukce a dramatisace textů - rýmování a rytmičtění textů - dokončování pohádky, textu - opravy chybných textů - práce s fantazií a její jazykové ztvárnění - příprava krátkých zpráv a referátů na zadané i zvolené téma (internet, encyklopedie) - podpora vlastní aktivity a samostatnosti - společné tempo při rozvoji grafomotoriky - podpora správného špetkového úchopu, sebekontrola, uvolnění ruky, plynulost tahů, dodržování velikostí, linek, úhlednost písma, dodržování přesných tvarů písmen - cvičení jemné motoriky - vizuomotorická koordinace – dokreslování, obtahování - audiomotorická koordinace – rytmus podle vzoru, délky slov
Učební dokumenty	Školní vzdělávací program základní školy Skořenice. Motivační název: Sluníčková škola.
Organizace výuky	<ul style="list-style-type: none"> - integrace v běžné třídě školy málotřídního typu, každodenní docházka

	<ul style="list-style-type: none"> - zařazení do pracovních skupin mimo kmenovou třídu v rámci projektů - zapojení se a občasné návštěvy určitých vyučovacích předmětů ve vyšším ročníku
Pedagogické postupy (metody a formy práce)	<ul style="list-style-type: none"> - týmové, hromadné, individuální činnosti - samostudium - relaxační činnosti - tvořivé úlohy - kreativní čtení a psaní - individuální projekty - brainstorming
Používané učební materiály a pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> - Běžné dostupné pomůcky školy - PC, notebook, interaktivní tabule, tablet - Testy, soutěže - Hry, skládky, hlavolamy, soutěže
Způsob zadávání a plnění úkolů	<ul style="list-style-type: none"> - ústně - písemně - emailem - dopisovniček
Způsob ověřování vědomostí a dovedností	<ul style="list-style-type: none"> - v průběhu vlastních činností - zkoušení, kontrolní práce, diktáty, testy - sebekontrola - kontrola ve skupinách a párech - diskuse, konzultace, dopisovniček
Způsob hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> - slovní hodnocení - hodnocení razítky - vlastní písemné a ústní hodnocení - hodnocení ve skupinách a projektových týmech
Personální zajištění úprav průběhu vzdělávání žáka/žákyně	NE
Další subjekty, které se podílejí na vzdělávání žáka/žákyně	NE
Spolupráce se zákonnými zástupci žáka/žákyně	<ul style="list-style-type: none"> - pravidelná osobní setkání - e-mailové zprávy - konzultace dle potřeby - třídní schůzky - individuální pohovory o prospěchu - požadavky na domácí přípravu: - vypracovávat pouze zadané úkoly, prohlubovat znalosti, nikoliv probírat další látku
Dohoda mezi žákem/žákyní a vyučujícím	NE

Časový a obsahový plán vzdělávání žáka/žákyně	
Období	3. čtvrtletí školního roku
Předpokládané individuální výstupy žáka/žákyně za dané období	<ul style="list-style-type: none"> - čte plynule a vhodně užívá intonaci ve větách se správnou melodií - zvládá práci s dechem - zvládá souvislý, nepřerývaný, plynulý mluvený projev - pracuje se správnou melodií, silou hlasu - smysluplně reprodukuje text - recituje a rytmičuje básně - souvisle hovoří na vybrané téma 1 minutu – „minuta se sovičkou“ - pracuje samostatně s čítankou, časopisem Elfik, knihou osobnosti českých dějin, karty rozšiřujícího čtení - aktivně se zapojuje do jazykových her (tvorba slov se zadanou hláskou v různých polohách) - zvládá správný úchop psacího náčiní - píše správně na linku, správný tvar psacích písmen - samostatně kontroluje kvalitu hlásek při diktátech, přepisu a opisu - samostatně tvoří a píše kratší věty - odpovídá písemně na otázky - tvoří krátké referáty, reprodukuje texty spolužákům - čte pomocné texty učitele určené pro předčítání žákům - používá výukové programy a DUMY na interaktivní tabuli
Dodatečné úpravy časového plánu a obsahu učiva	
Prodloužení délky vzdělávání	
Poznámky a doporučení pro další vzdělávání žáka/žákyně	

III. Vyplní vyučující předmětu, jehož výuka je realizována podle individuálního vzdělávacího plánu:

Vyučovací předmět	Matematika
-------------------	-------------------

Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení žáka/žákyně		Jan	
Třída	první	Školní rok	2014/2015
Vyučující	Mgr.Diepoltová	datum, odkdy žáka/žákyni předmětu vyučuje	9/2014
Změna vyučujícího v průběhu školního roku,		datum změny	

Vstupní pedagogická diagnostika (aktuální stupeň dosažených vědomostí, dovedností, návyků)	<ul style="list-style-type: none"> - zvládá sčítání a odčítání v oboru do 100 - zvládá porovnávání čísel, řetězené příklady, řadu čísel, neúplné příklady, rozklady
Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka/žákyně	<ul style="list-style-type: none"> - prohlubování a rozvoj znalostí, obohacování učiva - podpora vlastní aktivity, tvořivosti a samostatnosti - zapojení se do matematických soutěží (TAK-TIK, Klokánek) - práce s výukovými programy na PC, interaktivní tabule - matematické hry, šifry, rébusy, sudoku - matematické hádanky a pohádky - dokončování obrázkových rytmů, krokování, rytmizace matematických říkanek - dodržování tvarů číslic, linky
Učební dokumenty	Školní vzdělávací program základní školy Skořenice. Motivační název: Sluníčková škola.
Organizace výuky	<ul style="list-style-type: none"> - integrace v běžné třídě školy málotřídního typu, každodenní docházka - zařazení do pracovních skupin mimo kmenovou třídu v rámci projektů - zapojení se a občasná návštěvy určitých vyučovacích předmětů ve vyšším ročníku
Pedagogické postupy (metody a formy práce)	<ul style="list-style-type: none"> - týmové, hromadné, individuální činnosti - samostudium - relaxační činnosti - tvořivé úlohy - vlastní program, speciální úkoly a zadání - individuální projekty - brainstorming

	<ul style="list-style-type: none"> - respektování osobního tempa žáka
Používané učební materiály a pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> - Běžné dostupné pomůcky školy - PC, notebook, interaktivní tabule, tablet - Testy, soutěže - Hry, skládky, hlavolamy, soutěže
Způsob zadávání a plnění úkolů	<ul style="list-style-type: none"> - ústně - písemně - e-mailem - dopisovníček
Způsob ověřování vědomostí a dovedností	<ul style="list-style-type: none"> - v průběhu vlastních činností - zkoušení, kontrolní práce, diktáty, testy - sebekontrola - kontrola ve skupinách a párech - diskuse, konzultace, dopisovníček
Způsob hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> - slovní hodnocení - hodnocení razítky - vlastní písemné a ústní hodnocení - hodnocení ve skupinách a projektových týmech
Personální zajištění úprav průběhu vzdělávání žáka/žákyně	NE
Další subjekty, které se podílejí na vzdělávání žáka/žákyně	NE
Spolupráce se zákonnými zástupci žáka/žákyně	<ul style="list-style-type: none"> - pravidelná osobní setkání - e-mailové zprávy - konzultace dle potřeby - třídní schůzky - individuální pohovory o prospěchu - požadavky na domácí přípravu: - vypracovávat pouze zadané úkoly, prohlubovat znalosti, nikoliv probírat další látku
Dohoda mezi žákem/žákyní a vyučujícím	NE

Časový a obsahový plán vzdělávání žáka/žákyně	
Období	3. čtvrtletí školního roku
Předpokládané individuální výstupy žáka/žákyně za dané období	<ul style="list-style-type: none"> - rozumí a samostatně řeší logické úlohy - řeší složitější slovní úlohy a řetězené příklady - samostatně řeší logické úlohy z TAK-TIK, KLOKÁNEK - zvládne správný úchop rýsovacího náčiní, psaní plynulých čar - měří úsečky přenosem pomocí papírku - skládá papír a prostřihuje - správně střídá matematický rytmus - zpracovává úlohy od sovy – rozšiřující učivo - pracuje s matematickými výukovými programy a DUMY na inter.

	<p>tabuli</p> <ul style="list-style-type: none"> - nesoustředí se pouze na sběr dat a mechanických údajů, ale na podstatu a hloubku řešených úloh
Dodatečné úpravy časového plánu a obsahu učiva	
Prodloužení délky vzdělávání	
Poznámky a doporučení pro další vzdělávání žáka/žákyně	

V	Dne	Podpis ředitele/ředitelky školy

Razítko:

ZÁVĚR

Velmi oceňuji krok ministerstva školství zařadit nadané žáky do speciální pedagogiky a možnost zajistit jim takové podmínky, které jsou nabízeny dětem s jakýmkoliv handicapem. A to především maximální rozvoj jejich schopností. Nadané dítě opravdu potřebuje pomoc a odlišný přístup, aby byl jeho talent skutečně rozvíjen.

Individuální vzdělávací plán je jedním z důležitých kroků, které nadaný žák potřebuje k tomu, aby bylo důsledně a s jasným cílem dodrženo směřování jeho rozvoje. Je vhodné a školní inspekcí také vyžadováno, aby IVP pro nadaného žáka měl cíle krátkodobé a vypracované např. pouze na měsíc či několik málo měsíců dopředu. Z toho důvodu, že vývoj takového dítěte probíhá spíše než hladce ve skocích a je tak nerovnoměrný anebo akcelerovaný, je velmi těžké predikovat dopředu, za jak krátkou dobu je schopno dané učivo obsáhnout. Proto je nutné i v průběhu vzdělávání IVP upravovat a přizpůsobovat danému jedinci. IVP kromě způsobu prohlubování učiva obsahuje i cíle, které vedou k doučení dílčích deficitů daného jedince.

Když se závěrem ohlédnu za tím, že cíl mé práce je splněn, že nadaný žák má své IVP, že mu poskytujeme skvělou službu a možnost plnohodnotného rozvoje, že bude výborným žákem se skvělými výsledky a výkony, nemohu opomenout myšlenku na jeho budoucnost a dospělost. Jistě se z něj může stát úspěšný vědec nebo myslitel, avšak většina takových výjimečných dětí bude v dospělosti prožívat stejný život jako ostatní lidé. Najdou si zaměstnání, vydělávají peníze a starají se o rodinu, setkávají se a komunikují s lidmi. A zde je myslím nezbytné vzpomenout na nedostatky a dílčí deficity. Zda bude důležité v praktickém životě, aby uměl psát psacím písmem, zvládl udělat kotoul, či zavázat si boty. Zda je podstatné, aby správně vyslovoval všechny hlásky a dokázal komunikovat s druhými. Mým osobním názorem a též většiny pedagogů v mém dotazníkovém šetření je, že takové dovednosti jsou pro praktický život nepostradatelné a proto na ně nesmíme zapomínat a v době vzdělávání jim musíme věnovat pozornost. Cílem vzdělávání nadaného jedince by neměl být pouze čistý rozvoj jeho nadání a neustálé ambice po větších výkonech a lepších výsledcích. Škola má člověka, a to i nadaného, připravit na život, který ho čeká. A to je to nejpodstatnější, na co nesmíme při vzdělávání nadaných zapomenout.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

1. ČIHOUNKOVÁ, Jitka. Nadané dítě není vždy poslušné. *Psychologie dnes*. 2011, roč. 17, č. 6, s. 56-58. ISSN 1212-9607
2. FOŘTÍK, Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 126 s. ISBN 978-807-3672-973.
3. FOŘTÍKOVÁ, Jitka. *Krok za krokem s nadaným žákem: tvoříme individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2009, 72 s. ISBN 978-808-7000-281.
4. HAVIGEROVÁ, Jana Marie. *Pět pohledů na nadání*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 144 s. ISBN 978-802-4738-574.
5. HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 255 s. ISBN 978-802-4719-986.
6. JURÁŠKOVÁ, Jana a Jana JUŘICOVÁ. *Základy pedagogiky nadaných*. Vyd. 1. Překlad Leona Jelínková. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2006, 131 s. ISBN 80-868-5619-4.
7. KAPRÁLEK, Karel a Zdeněk BĚLECKÝ. *Jak napsat a používat individuální vzdělávací program*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2011, 163 s. ISBN 978-807-3678-241.
8. MACHŮ, Eva. *Nadaný žák*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010, 124 s. ISBN 978-807-3151-973.
9. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, ISBN 8071787728.
10. ŠKOLSKÉ ZÁKONY 2012. Praha: Golden Books, 2012, ISBN 978-80-905075-2-4.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

1. LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadaný žiak na základnej, strednej a vysokej škole*. Bratislava: IRIS, 2012, ISBN 978-80-89256-87-7.
2. LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dieťa jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. Bratislava: IRIS, 2007, ISBN 80-89018-53-X

SEZNAM ZKRATEK

Zkratka	Význam
IVP	Individuální vzdělávací plán
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 1	46
Graf 2	47
Graf 3	47
Graf 4	48
Graf 5	49
Graf 6	50
Graf 7	51
Graf 8	52
Graf 9	53
Graf 10	54

Seznam tabulek

Tab. 1: Možné disproporce ve vývoji nadaných dětí.....	17
Tab. 2: Pravidla obohacujících aktivit.....	31
Tab. 3: příklady edukačních forem.....	31
Tab. 4: Typy struktur při vzdělávání nadaných.....	33

SEZNAM PŘÍLOH

Dotazník.....	I
---------------	---

PŘÍLOHY

Dotazník

Vážení kolegové,

jsem pedagog, který si doplňuje vzdělání, a ve své bakalářské práci se zajímám o nadané děti a jejich vzdělávání. Vím, jak je drahá každá minuta v naší náročné práci ve školství, ale i přesto Vás prosím o vyplnění tohoto dotazníku. Přispějete tak k velmi důležitým rozhodnutím. Děkuji. Jen pro upřesnění - mimořádně nadaný žák = žák, jehož nadání diagnostikoval odborník.

Při vyplňování, prosím, zakřížkujte (x) Vámi vybranou odpověď či odpovědi, bude-li jich více.

-
1. Učili jste během své pedagogické praxe žáka/žákyni mimořádně nadaného?

Ano	Ne
☐	☐

2. Tvořili jste již IVP pro mimořádně nadaného žáka/žákyni?

Ano	Ne
☐	☐

3. Zabývali jste se již někdy vzděláváním mimořádně nadaných žáků a metodami práce s nimi?

Ano	Ne
☐	☐

4. Pokud byste měli ve své 1. třídě mimořádně nadané dítě, kladli byste důraz na jeho správný úchop psacího náčiní?

Ano	Spíše Ano	Spíše Ne	Ne
☐	☐	☐	☐

5. Pokud byste měli ve své 1. třídě mimořádně nadané dítě, kladli byste důraz na řádný rozvoj jeho jemné motoriky a především grafomotoriky?

Ano	Spíše Ano	Spíše Ne	Ne
☐	☐	☐	☐

6. Pokud byste měli ve své 1. třídě mimořádně nadané dítě, kladli byste důraz na jeho správnou výslovnost všech hlásek?

Ano	Spíše Ano	Spíše Ne	Ne
☐	☐	☐	☐

7. Jaké byste zvolili metody práce s mimořádně nadaným dítětem na 1. stupni ZŠ, které je velmi rychlé a dokončilo svoji práci dříve než jeho spolužáci? (zakřížkujte alespoň jednu)

Práce navíc – např. různé pracovní listy	
Pomoc slabším spolužákům	
Četba knihy	
Práce na počítači, tabletu či jiné výukové pomůcce	
Volba vlastní činnosti	
Stejně úkoly jako ostatní, ale více do hloubky	
Jiné (uved'): _____	

8. Domníváte se, že práce navíc, by mohla mimořádně nadané dítě vyčleňovat z kolektivu dětí ve třídě?

Ano	Spíše Ano	Spíše Ne	Ne

9. Myslíte si, že na prvním stupni ZŠ by bylo lepší pro mimořádně nadaného žáka/žákyni dostávat stejné úkoly jako ostatní a svoje nadání rozvíjet spíše v zájmových kroužcích a v aktivitách rodiny?

Ano	Spíše Ano	Spíše Ne	Ne

10. Myslíte si, že je vhodné, vytvořit IVP i pro žáka, který vykazuje rozumové nadání, ale po posledním testování v PPP už nespadá mezi mimořádně nadané děti?

Ano	Spíše Ano	Spíše Ne	Ne

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Helena Kopecká

Obor: 7506R002 - Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: kombinované

Název práce: Nadané dítě na malotřídní škole

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 60

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 10

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 0

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Moucha, CSc.